

Supervizija za suvremene prakse

4. hrvatska konferencija o superviziji

Opatija, 14. do 16. ožujak 2018.

Knjiga sažetaka

**Urednica
Marina Ajduković**

© Copyright 2018.

Sva su prava pridržana.

Nije dopušteno umnožavanje (reproduciranje), stavljanje u promet (distribucija), stavljanje na raspolaganje javnosti, priopćavanje javnosti te prerada u bilo kojem obliku bez posebnog dopuštenja Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Nakladnik

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Studijski centar socijalnog rada
Zavod za socijalni rad
Biblioteka socijalnog rada

Za nakladnika

Prof. dr. sc. Igor Gliha

Urednik nakladničke djelatnosti

Prof. dr. sc. Davor Babić

Glavna urednica Biblioteke socijalnog rada

Prof. dr. sc. Marina Ajduković

Grafičko oblikovanja i tisak

Sveučilišna tiskara, Trg Republike Hrvatske, 14

ISBN/ISMN: 978-953-270-120-3

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000988312

Sadržaj

Predgovor	1
Plenarna izlaganja	5
Usmena izlaganja	13
Radionice	41
Okrugli stolovi	51
Obilježavanje 20. godina Hrvatskog društva za superviziju i organizacijski razvoj	57

Predgovor

4. *hrvatska konferencija o superviziji* „Supervizija za suvremene prakse“ nastavlja kontinuitet okupljanja supervizora, supervizanata i svih onih koji su zainteresirani za superviziju. Kao i na prethodnim konferencijama naši ciljevi su: (1) analizirati postignuća i izazove u provođenju supervizije i razvoju obrazovanja za superviziju u Hrvatskoj; (2) razmijeniti iskustava o superviziji među supervizorima te između supervizora i supervizanata, rukovoditelja u socijalnoj skrbi, obrazovanju, ustanovama i udrugama civilnog društva koji neposredno rade s korisnicima; (3) pružiti najnovije spoznaje o vještinama, metodama rada, teorijskim modelima djelovanja, etičkim dilemama u superviziji.

Sadržaj i nazivi dosadašnjih konferencija su dobri pokazatelji razvoja supervizije u Hrvatskoj u proteklih 15 godina.

Na našem prvom supervizijskom okupljanju u Opatiji (2004.) na regionalnoj konferenciji *Izazovi supervizije u jugoistočnoj Europi* koja je održavana povodom završetka projekta *Uvođenje supervizije u sustav socijalne skrbi Republike Hrvatske* kojeg su proveli Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Društvo za psihološku pomoć uz financijsku i stručnu podršku Side - Švedske agencije za međunarodni razvoj - središnja tema je bila argumentiranje potrebe uvođenja supervizije i razvoj standarda za izobrazbu u području supervizije.

Na *1. hrvatskoj konferenciji o superviziji* „Supervizija – pretpostavka kvalitete rada s djecom, mladima i obiteljima“ (2006.) razmatrali smo mogućnosti sustavnog uvođenja supervizije u socijalnu skrb, odgoj i obrazovanje i organizacije civilnog društva kao oblika jačanja profesionalne kompetentnosti i osiguravanja kvalitete rada s djecom, mladima i njihovim obiteljima. Na *2. hrvatskoj konferenciji o superviziji* „Kvaliteta supervizije i supervizija za kvalitetu psihosocijalnog rada i obrazovanja“ (2008.) počeli smo propitivati načine osiguravanja kvalitete supervizijskog svog rada, te je prikazano širenje konteksta supervizije iz psihosocijalnog područja na područje obrazovanja. Na *3. hrvatskoj konferenciji o superviziji* „Postignuća i izazovi razvoja supervizije“ (2012.) naglašene su teme osiguranja kvalitete supervizijskog rada kroz metasu-

perviziju, primjenu spoznaja iz neuroznanosti i transteorijskih modela promjene ponašanja na supervizijski rad.

Što je novo u Hrvatskoj od prethodne konferencije? Što smo u području supervizije postigli u proteklih 6 godina? Kao što se može vidjeti u ovoj *Knjizi sažetaka* pojavljuju se nove teme koje su odraz promjena konteksta u kojem se odvija supervizija u nas, poput multikulturalnosti u superviziji. Također se predstavljaju novi modeli supervizije u sustavu socijalne skrbi kao što je metoda supervizija slučajeva zaštite dobrobiti djece. Supervizija se širi i na nove skupine pomagača kao što su pomagači/asistenti u nastavi. Supervizija se počela se provoditi u pravosudnom sustavu. Sve su zastupljenije teme koje se odnose na superviziju u zdravstvu, posebice sa stručnjacima u području mentalnog zdravlja.

U proteklom razdoblju nastavljena je izobrazba iz supervizije u skladu s ANSE (Association of National Organisations for Supervision in Europe) standardima pri Studijskom centru socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu. Kao i do sada, obrazovanje se odvijalo kroz dva oblika – specijalistički poslijediplomski studij i dvogodišnje tečajeve stručne izobrazbe za supervizore. Tako je u razdoblju od 2012. do 2014. godine provedeno stručno osposobljavanje iz grupne supervizije psihosocijalnog rada za 23 djelatnika sustava socijalne skrbi koje je financijski podržalo ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi. To je drugi ovakav tečaja. Podsjetimo se, prvi ovakav tečaj je bio u početnom razdoblju obrazovanja iz supervizije u Hrvatskoj (od 2002. do 2004. godine) kao dio projekta Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Društva za psihološku pomoć "Uvođenje supervizije u sustav socijalne skrbi Republike Hrvatske" kad je educirano 10 supervizora za trenere, a 34 stručnjaka sustava socijalne skrbi za supervizore.

Trenutno je u završnoj fazi program 4. generacije poslijediplomskog studija supervizije u psihosocijalnom radu koja je upisana školske godine 2015./2016. S ponosom možemo istaknuti da se ovaj specijalistički studij kontinuirano odvija od školske godine 2006./2007., te ga je do sada upisalo 57 stručnjaka. Temeljem prethodnog stručnog obrazovanja kroz tečajeve izobrazbe iz supervizije, a u skladu s kriterijima ANSE i stečenih ECTS bodova pri Studijskom centru socijalnog rada, još je 44 supervizora nastavilo obrazovanje iz supervizije s ciljem stjecanja akademskog naziva sveučilišnog specijalista supervizije u psihosocijalnom radu. Od 2009. do 2017. godine 27 kolegica i kolega su već postali sveučilišni specijalisti supervizije u psihosocijalnom radu. Dio njih predstavlja nalaze svojih istraživanja na ovoj konferenciji i pokazuje kako ovaj

studij obogaćuje ne samo praksu, već i istraživanja i teorijska promišljanja supervizije u nas.

Tijekom konferencije bit će promovirana knjiga "Supervizija i *coaching* u Europi: Koncepti kompetencije". Knjiga je zajednički izdavački projekt Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu i Hrvatskog društva za superviziju i organizacijski razvoj. Ova publikacija omogućit će profesionalnoj javnosti u Hrvatskoj i susjednim zemljama uvid u ishode projekta "ECVision. Europski sustav za uspoređivanje i vrednovanje supervizijskih kompetencija" (engl. *ECVision. A European System of Comparability and Validation of Supervisory Competences*) koji se odvijao od 2012. do 2015. godine, a u kojem je među sedam zemalja EU sudjelovala i Hrvatska. Već i ta činjenica pokazuje prepoznatljivost i ugled razine razvoja i konceptualizacije supervizije u Hrvatskoj u europskom kontekstu. Tijekom konferencije svečano će se obilježiti još jedan iznimno značajan događaj. To je 20. godina od osnutka Hrvatskog društva za superviziju i organizacijski razvoj (HDSOR). Tom događaju je posvećen posebni tematski blok konferencije koji će omogućiti svim sudionicima da bolje upoznaju prošlost, sadašnjost i budućnost, te povezanost s europskim kontekstom našeg HDSOR-a.

Naše konferencije su njegovale i sačuvale međunarodni karakter, tako da smo i ova godine okupili predavače i sudionike supervizore iz Austrije, Crne Gore, Makedonije, Nizozemske, Slovenije i Srbije. To proširuje mogućnost razmjene iskustva izvan nacionalnih granica i uzajamnog obogaćivanja svih onih koje zanima ili se aktivno bave supervizijom.

Uvjeren sam da će i ova konferencija, na kojoj je prijavljeno više od 250 sudionika, neposredno pridonijeti profesionalnom razvoju supervizora, ali i boljem razumijevanju uloge supervizije u svijetu koji se ubrzano mijenja.

I ovom prigodom želim zahvaliti svim organizacijama koje su u vremenima velikih financijskih ograničenja izdvojili resurse za sudjelovanje svojih djelatnika na ovoj konferenciji, kao i Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku i Gradu Zagrebu, koji su naši već tradicionalni pokrovitelji.

Marina Ajduković
Predsjednica programskog odbora

PLENARNA IZLAGANJA

Marina Ajduković

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
marina.ajdukovic@pravo.hr

**SUPERVIZIJA ZA SUVREMENE PRAKSE ILI SUPERVIZIJA
SUVREMENOSTI**

Stručnjaci u pomažućim profesijama (npr. socijalna skrb, mentalno zdravlje, obrazovanje), u razdoblju produljene ekonomske krize balansiraju između povećanih potrebe korisnika za različitim uslugama i smanjenih resursa. Stručnjaci istovremeno djeluju u suvremenom kontekstu tzv. nove profesionalne odgovornosti i potreba za novim, suvremenim oblicima usluga korisnicima.

„Nova profesionalna odgovornosti“ se odnosi na rad (1) prema procedurama i protokolima, definiranim standardima, očekivanim ishodima i učincima, te na (2) praćenje i evaluaciju postignuća. Iskustva socijalne skrbi pokazuju da je ravnoteža dobrih i loših aspekata „nove profesionalne odgovornosti“ iznimno značajna. Naime, korištenje jasnih kriterija za procjenu potreba i ostvarivanje prava korisnika usluga mogu dovesti u pitanje pravednost, racionalnost djelovanja i može imati depersonalizirajući učinak na odnos s korisnicima. Korištenje standardnih obrazaca za procjenu i planiranje intervencija može dovesti do toga da se stručnjak osjeća ograničeno i nelagodno u tom procesu odnoseći se prema korisnicima na „standardizirani“ način. To može dovesti u pitanje profesionalne vrednote i identitet ukoliko je „poslušnost“ procedurama značajnija od odgovornosti utemeljene na profesionalnim vrijednostima koja se, između ostaloga, očituje u učenju na greškama, mogućnosti donošenja diskrecionih odluka i sposobnosti da se odluke obrazlože korisnicima, kolegama i nadređenima, nadležnim državnim tijelima i javnosti. Prilagodba modela i praksi supervizije u ovakvom kontekstu je nužna. Polazeći od toga u sustavu socijalne skrbi razvijen je i početno evaluiran novi model supervizije, tzv. methodska supervizija za „staru temu“ socijalne skrbi - pomoć, podršku i nadzor roditelja u zaštiti dobrobiti djece. U sustavu obrazovanja se istodobno, kao dio uvođenje inkluzivnog obrazovanja, razvila i nova usluga i nova profesija pomoćnika u nastavi koja također zahtjeva specifične modele supervizije.

Može li način vođenje supervizije ostati nepromijenjen u svijetu koji se mijenja? Kako supervizori i supervizija mogu olakšati snalaženje stručnjaka u profesionalnom svijetu koji se mijenja? To je moguće balansirajući profesionalnu odgovornost i podršku stručnjacima kroz superviziju i istodobno promičući promjene u organizacijskom okruženju u smjeru kulture profesionalnog dijaloga kojeg karakterizira poštovanje, dvosmjernost i zainteresiranost svih uključenih, u kojem poslodavci vode računa da je radno opterećenje odgovarajuće, radni zadaci smisleni, a organizacijske vrednote jasne.

Ljiljana Igrić

Centar inkluzivne potpore IDEM, Zagreb
igricljliljana@gmail.com

**POMOĆNICI U NASTAVI I SUPERVIZIJA U IZAZOVIMA
INKLUZIVNOG OBRAZOVANJA**

Premda je važnost obrazovanja kao temeljnoga prava međunarodno priznata, djeca s teškoćama su još u mnogim dijelovima svijeta zakinjuta u njegovom ostvarenju. Usvojene strategije, pa i zakonska regulativa mnogih država, među kojima je i Hrvatska, garantiraju to pravo. Međutim njegova realizacija je veliki izazov kako stručnjacima za inkluzivno obrazovanje tako i obrazovnim politikama. Zadnjih 20 godina inkluzija je postala osnovna filozofija u razvoju „obrazovanja za sve“, a edukacijsko uključivanje ključna strategija u suzbijanju marginalizacije i segregacije osjetljivih skupina. U svijetu su se razvili sustavi podrške za podizanje razine pristupačnosti škole te se provode istraživanja s ciljem pronalaženja učinkovitih mehanizama za ostvarenje inkluzije. Jedan od takvih oblika podrške je asistent/ pomoćnik u nastavi, a njihov broj raste velikom progresijom, tako da u Engleskoj već čine 34% zaposlenih u osnovnom školstvu. U Hrvatskoj se također značajno povećava njihov broj, pa se s pravom postavlja pitanje uloge i učinaka rada pomoćnika u nastavi. Istraživanja u svijetu (EEF, 2015) ukazuju na niz propusta u dosadašnjem provođenju ovog oblika podrške i nepovoljnih učinaka na obrazovnu inkluziju. Slični procesi se odvijaju i u Hrvatskoj, koja je u tijeku izrade pravne regulative za organizaciju rada pomoćnika u nastavi. Pokazalo se provedbom niza projekata (CIP IDEM, 2006-2017), s ciljem razvoja jednog modela inkluzivnog obrazovanja i evaluacije njegovih učinaka da je grupna supervizija pomoćnika u nastavi neosporno važna karika u razvoju ove, u Hrvatskoj nove djelatnosti u obrazovanju. Nedavnom provedbom fokus grupnih intervjua s pomoćnicima u nastavi i njihovom kvalitativnom analizom potvrdila se uloga supervizije u utvrđivanju uloge i mjesta pomoćnika u nastavi.

Eva Flicker¹, Wolfgang Knopf²

¹ Department of Sociology, University of Vienna, Vienna

² Austrian Association for Supervision (ÖVS), Vienna, Austria
eva.flicker@univie.ac.at; knopf@system.at

REFLECTION ON ORGANIZATION FOR SUPERVISORS AND COACHES: SOCIAL SYSTEM - ORGANISATIONAL CULTURE - LEADERSHIP - GENDER

The lecture presents four theoretical and sociological approaches on organizations and gives examples of these perspectives of consultants, coaches and supervisors:

1. The concept of communication and the sociological system theory (Niklas Luhmann) are the theoretical base for a socio constructivist perspective on organizations and are also the base for the practical work of the two presenters. This leads to discussion of the meaning of questions and answers in consulting processes.
2. The concept of organizational culture by Edgar Schein describes three levels of organizational culture in the dynamics of cultural change processes. We will demonstrate the power and socio cultural influence of popular culture on our everyday life approaches and our affectual visual knowledge of groups and organizations.
3. From a historical perspective, leadership is a fluid theoretical concept. The talk discusses newer concepts along with examples of supervision of teams with and without leadership structure.
4. Gender and diversity are relevant and critical aspects in organization studies. Patriarchal organization structures, gender as social construction, gender mainstreaming, leaky pipelines and glass ceilings are everyday confrontations for supervisors and coaches. Theoretical reflections help to surf through an emotionally mingled field of resistance. Additional some intersectional aspects will be mentioned: class, age, religion, etc.

REFLEKTIRANJE O ORGANIZACIJI ZA SUPERVIZORE I COACHEVE: SOCIJALNI SUSTAV – ORGANIZACIJSKA KULTURA – VODSTVO - ROD

Ovo predavanje predstavlja četiri teorijska i sociološka pristupa organizacijama i daje primjere ovih perspektiva za konzultante, *coacheve* i supervizore:

1. Koncept komunikacije i sociološka teorija sustava (Niklas Luhmann) su teorijska osnova sociokonstruktivističke perspektive za organizacije, kao i osnova praktičnog rada dvaju predavača. To vodi u raspravu o značenjima pitanja i odgovora u konzultantskim procesima.
2. Koncept organizacijske kulture Edgara Scheina opisuje tri razine organizacijske kulture u dinamici procesa promjene organizacijske kulture. Prikazat ćemo moć i sociokulturni utjecaj popularne kulture na naše pristupe svakodnevnom životu i naše afektivno vizualno znanje o grupama i organizacijama.
3. Iz povijesne perspektive, vodstvo je fluidan teorijski koncept. Predavanje će raspravljati novije koncepte zajedno s primjerima supervizije timova sa strukturom vodstva i bez nje.
4. Rod i raznolikosti su relevantni i kritični aspekti organizacijskih studija. Supervizori i coachevi se svakodnevno suočavaju s patrijarhalnim organizacijskim strukturama, rodom kao socijalnim konstruktom, integracijom načela rodne ravnopravnosti, te time da žene odustaju od određenih profesija (metafora cijevi koja kapa) i da su onemogućene napredovati do najviših organizacijskih položaja (metafora staklenog stropa). Teorijske refleksije pomažu u plovidbi kroz emocionalno nabijeno polje otpora. Osim toga, spomenut će se i drugi aspekti intersekcionalnosti: klasa, dob, religija i drugi.

Jasenska Pregrad

Gestalt centar Homa, Zagreb
jasenka.pregrad@gmail.com

ČARI I ZAMKE KREATIVNIH TEHNIKA U SUPERVIZIJI

Kreativne tehnike nisu kreativne, nego su sredstvo kojim supervizor i supervizant mogu postati kreativni tako što će otvoriti svoje "unutarnje oko" i dublje i šire doprijeti do svog iskustva, mudrosti i znanja. Nužno je da oni budu otvoreni i spremni prihvatiti sve što se iznjedri bez prosudbi i vrednovanja, prihvaćajući i ono što u prvi mah (i drugi mah) ne razumiju i ne znaju zašto je takvo i to s uzbuđenjem i znatiželjom. Tehnike su tehnike, a supervizori i supervizanti mogu uz njihovu pomoć biti kreativni i mudriji. Čari ishode iz osvještavanja što daje veću slobodu izbora, iz detektivski uzbudljivog istraživanja i otkrivanja, iz neizvjesnosti, nadopunjavanja lijeve hemisfere slikovitom desnom, iz emocija i intuicije koju pridodajemo kognitivnom sadržaju, iz implicitne poruke supervizorima, supervizantima i klijentima da ih prihvaćamo takvima kakvi jesu. Upravo zbog toga ove tehnike traže vrlo pažljivo i vješto rukovanje. Zamke ishode iz pogrešaka u primjeni i "zloupotreba" u svrhe kojima ne bi trebale služiti. Treba reći da pogreške u primjeni nije moguće preskočiti na razvojnom putu postajanja supervizorom, ali se samorefleksijom, meta-supervizijom, učenjem iz iskustva daju prevladati. Zamke iz "zloupotrebe" možemo izbjeći ako tako odlučimo. Pogreške u primjeni često susrećemo u ne traženju suglasnosti članova, u slijedenju supervizorovih potreba i hipoteza, a ne supervizantovih, u ostajanju na površini, u izbjegavanju teških emocija. Zloupotrebljavamo ih kad nam čari i čarolije daju neki poseban osjećaj nadmoći kojom hoćemo zadiviti ili pokazati da znamo više nego sam supervizant o sebi, kad služe za razbibrigu i podizanje energije i u prikriivanju nevoljkosti članova grupe da sa svojim slučajem dođu u fokus. Sve čarolije i zamke prikazat ću kroz primjere.

Tatjana Rožič

Študijsko – raziskovalni center za družino, Ljubljana, Slovenija
tatjana.rozic@guest.arnes.si

RELACIJSKA, EMOCIJAMA USMJERENA SUPERVIZIJA

Jedna od najvažnijih poruka relacijske, emocijama usmjerene supervizije za supervizante jest da je sve što stručnjak doživljava od supervizora ili ljudi s kojima radi, značajno i dragocjeno za odnose i proces koje se odvija između svih koji su u to uključeni. Do takvog načina gledanja u superviziji vodio je dug put: obzirom da se razvijala usporedo s psihoanalizom i sama je tijekom više desetljeća bila obilježena hijerarhijskim načinom rada te je supervizor bio onaj koji je u diadi bio važniji i pametniji. Razvojem psihoanalize usmjerene na odnose otvorio se prostor za “odnosnost” u superviziji, što je teklo s oprezom i polako. Supervizori su, naime, željeli očuvati svoj značaj na način da prenose teorijsko znanje na mlađe terapeute, pri čemu nije bilo prostora za bavljenje odnosima ili emocijama. Da je u superviziji riječ o odnosu, zapravo, o prirodi dviju osoba u svojoj je studiji među prvima jasno pokazala Doehrman 1976. godine, nakon čega su slijedili i drugi. Značajan doprinos uvođenju “odnosnosti” u superviziju dali su intersubjektivni teoretičari, koji su u okviru supervizijskog polja počeli opažati preplitanje više osobnosti; otvorio se prostor za pojmove kao što su usklađivanje, uzajamnost, iskrenost, poštovanje, ranjivost i razotkrivanje. Teoretičari razvojnog modela te modela socijalnih uloga ovo su područje obogatili brojnim empirijskim studijama supervizijskog procesa, a važnu novinu unio je i koncept istraživanja supervizijskog radnog saveza. Daljnje produbljivanje relacijskog poimanja je tijekom 90-ih omogućila neurobiologija te s njom povezana istraživanja o privrženosti, a suvremene spoznaje na području terapije slijedila je i supervizija. Danas brojna istraživanja potvrđuju da je supervizijski odnos odnos privrženosti među dvjema odraslim osobama koji ima svrhu “sigurnog utočišta”, gdje supervizant ima mogućnost regulirati emocije i savladati blokade koje doživljava u radu s korisnicima te dobiti podršku i poticaj za daljnje istraživanje, odnosno, kreativni rad.

U izlaganju će biti predstavljena osnovna ishodišta relacijske supervizije te značaj emocijama usmjerene supervizije kao one koja omogućava regulaciju emocija, stvaranje emocionalne sigurnosti, postepeno razumijevanje i prihvaćanje događaja te planiranje novih koraka u daljnjem radu.

USMENA IZLAGANJA

Dea Ajduković¹, Lucijana Rupić Krstić², Tatjana Vlašić³

¹ Više od ideje, obrt za edukaciju i savjetovanje, Zagreb

² Psihijatrijska bolnica Ugljan, Ugljan

³ Centar za socijalnu skrb Zagreb, Podružnica Novi Zagreb
dea.ajdukovic@gmail.com

POVJERENJE U SUPERVIZIJI: PERSPEKTIVE DJELATNIKA IZ RAZLIČITIH SUSTAVA

Cilj rada bio je istražiti što za sudionice triju supervizijskih grupa iz različitih radnih okruženja znači povjerenje u supervizijskoj grupi te kako se ono razvija i mijenja tijekom vremena. Sudionice (N = 16) su bile socijalne radnice (n = 6), zdravstvene psihologinje (n = 5) i medicinske sestre u psihijatrijskoj bolnici (n = 5) koje trenutačno polaze superviziju. Pismeno su odgovorile na tri otvorena pitanja – što je povjerenje u supervizijskoj grupi, kako se ono mijenjalo tijekom vremena i koje su teme za njih osobito osjetljive iz perspektive povjerenja u grupu. Rezultatima se pristupilo kvalitativno te je provedena tematska analiza. Sudionice povjerenje u supervizijskim grupama smatraju nužnim preduvjetom rada. Istaknule su dva ključna aspekta povjerenja: povjerljivost sadržaja susreta u odnosu na nečlanove grupe te neosudujući stav unutar same grupe. Za sudionice je razgovor na prvom susretu o povjerljivosti i dvostrukim ulogama bio vrlo važan u odlučivanju o uključivanju u grupe, a povjerenje je u grupama s vremenom raslo. To pripisuju vlastitoj i tuđoj spremnosti na preuzimanje rizika kroz iznošenje profesionalnih teškoća; doživljaju da je članicama stalo do održavanja podržavajuće atmosfere i pravila rada; te utjecaju supervizorica u izgradnji atmosfere povjerenja, osobito u grupi socijalnih radnica. Supervizijske teme koje doživljavaju osobito osjetljivima u smislu povjerenja su međukolegijalni odnosi (u grupi socijalnih radnica) te profesionalne pogreške i nekompetentnost (u grupama zdravstvenih radnica). Za supervizore, ovi rezultati oslikavaju važnost transparentnosti kao principa vođenja supervizijske grupe te svjesnosti o specifičnostima radnog okruženja i organizacijske kulture u kojoj se grupa odvija.

Alenka Aladrović Deklman

CZSS Osijek

alenka.aladrovic@socskrb.hr

DOŽIVLJAJ SUPERVIZIJE VODITELJA MJERA STRUČNE POMOĆI RODITELJIMA

Izlaganje prikazuje rezultate kvalitativnog istraživanja s ciljem dobivanja uvida u doživljaj supervizije voditelja mjere nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi iz perspektive voditelja – vanjskih suradnika Centra. Istraživanjem se željelo saznati kako superviziju voditelja mjere NIRS odnosno stručne pomoći i potpore doživljavaju voditelji koji su sudjelovali u superviziji, a što o superviziji misle i kako je doživljavaju voditelji koji nisu imali iskustvo supervizije. U istraživanju je sudjelovalo osam voditelja mjere NIRS s iskustvom supervizije te osam voditelja bez iskustva supervizije kojima su postavljena odgovarajuća pitanja putem polustrukturiranog intervjua i fokusnih grupa. Pri obradi podataka korištena je kvalitativna analiza sadržaja, a podaci su obrađeni kodiranjem. Intervjuirani voditelji iznijeli su vlastiti doživljaj supervizije, teme važne za prorađu na superviziji, svoje viđenje očekivanja od supervizije te očekivanja od osobnih i profesionalnih obilježja supervizora kao i potrebu za kontinuiranom supervizijom voditelja mjera. Rezultati istraživanja pokazali su kako vanjski suradnici Centra prepoznaju superviziju kao ugodnu i korisnu te su iskazali potrebu za kontinuiranom supervizijom voditelja kao načinom podrške u radu. Kao doprinos ovog istraživanja može se istaknuti poticaj supervizorima koji rade u sustavu socijalne skrbi da nastave provoditi superviziju s voditeljima mjere stručne pomoći i potpore, razvijanje specifičnog modela supervizije voditelja mjere te osvještavanje potreba za edukacijom voditelja.

Estera Bašić¹, Silvia Vuković¹, Kristina Urbanc²

¹ Dom za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja "Duga-Zagreb", Zagreb

² Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
basic@duga-zagreb.hr

SUPERVIZIJA ZA DJELATNIKE SIGURNE KUĆE ZA ŽRTVE OBITELJSKOG NASILJA

Dom za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja „Duga-Zagreb“ postoji radi pružanja smještaja i psihosocijalne podrške žrtvama obiteljskog nasilja sa svrhom osamostaljenja i osnaživanja žrtve. U većini sigurnih kuća rade stručni timovi sastavljeni od stručnjaka tzv. „pomagačkih“ profesija. U Domu „Duga-Zagreb“ stručni tim se sastoji od pravnice, dvije socijalne radnice i psihologinje. Njihovi uredi su unutar ustanove te su gotovo cijelo radno vrijeme dostupne korisnicima, a svatko je jedan tjedan mjesečno dežuran i dostupan na telefon u kriznim situacijama. Takav način rada otežava distanciranje od posla i odmor u slobodno vrijeme te se nerijetko javlja osjećaj preplavljenosti poslom. Osim toga, samo područje rada je emocionalno i profesionalno zahtjevno. Psihološke posljedice rada sa žrtvama obiteljskog nasilja su često negativne i prijete opasnost od posredne traumatizacije (javljanje istih ili sličnih traumatskih reakcija kod pomagača, kao što ih imaju traumatizirane osobe s kojima rade) i sagorijevanja na poslu zbog kronične izloženosti stresu. Rad sa žrtvama obiteljskog nasilja u sigurnoj kući je specifičan i zbog količine vremena koje pomagač i žrtva provode „zajedno“ te dolazi do većeg stupnja emocionalne povezanosti s korisnikom, a posljedično i do veće emocionalne iscrpljenosti. Očuvanje mentalnog zdravlja pomagača je od velike važnosti, a jedan od načina je upravo sudjelovanje u superviziji koju možemo definirati kao profesionalnu intervenciju s ciljem pružanja podrške stručnjaku. U ovom izlaganju želimo opisati specifične probleme stručnih radnika u sigurnoj kući te dati prikaz njihove supervizije, kako iz pozicije supervizora, tako i iz pozicije supervizanata.

Zdravko Bokulić, Mirjana Šimunović-Škunca

Centar CODIM Zagreb
profutura21@net.hr

ISKUSTVA PSIHODRAMSKE SUPERVIZIJE

Osmišljavajući susret supervizije i psihodrame u izlaganju se govori o psihodramskom pristupu superviziji, korištenju kreativnih metoda i tehnika psihodrame u supervizijskom radu na primjerima/slučajevima/procesima. Antropološko polazište integrativne supervizije temelji se na tezi „čovjek je tjelesno, psihičko i duhovno biće u socijalnoj i ekološkoj okolini“ i u skladu s time psihodramski pristup u superviziji aktivira sve razine individualnog funkcioniranja. Koncepti psihodramske supervizije u ovome smislu razvio je F. Buer u Njemačkoj. Pragmatični, a ipak dubinski pristup, omogućava paralelni daljnji razvoj kompetencija i fleksibilnosti supervizantice/supervizanta. Izlaganje će biti praćeno primjerima koji su oslonjeni u vremenskom kontinuumu u smjeru budućnosti. Istovremeno predstavlja “osmišljavanje budućnosti” na razini konkretne i virtualne komunikacije u kontekstu i u kontinuumu. Takav pristup omogućuje ulazak u svijet različitih poticaja koji će korespondirati između supervizantice/supervizanta i osoba iz primjera / slučajeva / procesa “koje donose ” u superviziju, s kojima se suočavaju i traže odgovore i moguća rješenja.

Vlatka Boričević Maršanić, Ljiljana Karapetrić Bolfan, Davorka Šarić

Psihijatrijska bolnica za djecu i mladež, Zagreb
vlatka.boricevic.marsanic@djecja-psihijatrija.hr

SUPERVIZIJA KAO NADSTANDARD U DJELATNOSTI DJEČJE I ADOLESCENTNE PSIHIJATRIJE

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije oko 20% djece ima neki problem mentalnog zdravlja – razvojni ili emocionalni poremećaj ili poremećaj ponašanja. U dječjoj i adolescentnoj psihijatriji psihoterapija je metoda izbora bez obzira na dob djeteta, te vrstu i težinu psihičkog poremećaja. Kod umjerenih i težih poremećaja uz psihoterapiju, ponekad je potrebna i primjena psihofarmakoterapije. Cilj liječenja u dječjoj i adolescentnoj psihoterapiji nije samo uklanjanje simptoma, već i unapređenje razvoja djeteta. Tehnike terapije ovisne o dobi djeteta - terapija igrom kod malog djeteta, a za djecu u latenciji i adolescente individualna terapija, psihodrama, grupna terapija i obiteljska terapija. Dječji psihijatar glavninu svog radnog vremena provede u psihoterapijskom radu. Supervizija je oblik učenja tijekom edukacije iz psihoterapije, ali i kontinuirana potreba tijekom psihoterapijskog rada. Supervizija pruža mogućnost prorade terapijskog sadržaja te shvaćanja biti terapijskog procesa modeliranog od supervizora koji se ponovno vraća u psihoterapijsku seansu. Kontinuirana potreba refleksije vlastitog rada imperativ je kvalitetne psihoterapije. U Hrvatskoj je supervizija psihoterapijskog rada nadstandard u zdravstvenom sustavu RH koji Grad Zagreb kontinuirano osigurava u Psihijatrijskoj bolnici za djecu i mladež. Okruženje koje podupire kontinuiranu psihoterapijsku izobrazbu uključujući i superviziju, osigurava kvalitetnu svakodnevnu kliničku praksu u dječjoj i adolescentnoj psihijatriji te dobrobit pacijenata i kliničara.

Tončica Božić¹, Kristina Urbanc², Maca Cicak³, Ljilja Rogić Šneperger³, Stanislava Jenić⁴, Ružica Korov⁵, Valentina Cindori⁶, Damir Vrček⁷, Davorka Grbac Plavšić⁸, Ivana Vlahek Teskera⁹

¹ CZSS Krapina

² Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

³ CZSS Zagreb

⁴ Dječji dom Zagreb

⁵ CZSS Osijek

⁶ O.Š. Benkovac

⁷ CZSS Ivanec

⁸ CZSS Šibenik

⁹ Mozaik Studio Teskera, Zagreb

tonka_centarkr@net.hr

ROĐENJE I ODRASTANJE JEDNE INTERVIZIJSKE GRUPE

U sustavu socijalne skrbi godinama izostaje trajna i učinkovita podrškadjelatnicima u redovnom obavljanju posla. Supervizija, oblik podrške profesionalcima, probila se u sustav i Zakonom o socijalnoj skrbi utvrđena je kao pravo stručnih radnika, što nije izbrisalo probleme koje inače imaju u svom radu niti je automatiziralo provođenje supervizije. Stoga su licencirani supervizori, članovi završene metasupervizijske grupe, odlučili i sami sebi pomogli kroz intervizijsku grupu. Cilj ovog izlaganja je predstaviti početak, razvoj i perspektive te grupe koja djeluje od 25.10.2013. Do sada su održana 22 susreta što govori o visokoj motivaciji članova za supervizijski rad i potrebi za „ogledalom“ primarnog profesionalnog i supervizijskog rada. Prikazat će se kako je od slutnje što su moguća pravila za interviziju, nastala „filozofija“ grupe koja omogućava jasnu strukturu rada i ravnotežu između osobnih i zajedničkih interesa kao i nesmetan prijenos znanja i vještina među članovima grupe. Podijelit će osobne priče o tome što im pojedinačno znači biti članom grupe u kojoj se okušavaju u više uloga: profesionalnog pomagača, supervizora i intervizora. Razmotrit će se i neki izazovi vezani uz grupnu dinamiku, organizaciju, pravila, sadržaj i evidenciju rada. Prikazat će se specifičan supervizijski, tj. intervizijski proces i njegov doprinos individualnim profesionalnim i supervizijskim vještinama članova grupe. Izlaganjem se također želi pružiti kolegama supervizorima dovoljno informacija o radu intervizijske grupe i potaknuti ih na formiranje sličnih grupa u svrhu širenja primjera dobre prakse u domeni supervizije u sustavu socijalne skrbi.

Vanja Branica

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
vanja.branica@pravo.hr

SOCIO-KULTURNE RAZLIČITOSTI U SUPERVIZIJSKOM KONTEKSTU

Jedna od važnih kompetencija supervizora je nošenje s osobnim i socio-kulturalnim različitostima u supervizijskom radu. Uparivanje supervizora i superviziranata u pogledu spola, dobi, kulturalnog podrijetla, profesije, teorijske orijentacije može se smatrati važnim za doživljaj dobre supervizije (Beddone i Howard, 2012.). Polazna točka u izlaganju biti će prikaz i analiza iskustva supervizora u vođenju grupne supervizije s obzirom na neka osobna i socio-kulturalna obilježja supervizanata kao što su spol, bazična profesija (pomagačka ili ne pomagači), različito etičko i kulturalno podrijetlo članova grupa. Supervizija je provedena tijekom 2016. i 2017. godine, po svojoj svrsi je bila razvojno-integrativna. Grupa se sastojala od četiri muška člana koji po primarnoj profesiji nisu pomagačke struke te nisu imali prethodno iskustvo sa supervizijom. Jedan član grupe bio je drugačijeg etičkog i kulturalnog podrijetla s ograničenim poznavanjem hrvatskog jezika. Osim prikaza supervizijskog iskustva i prakse biti će dan i prikaz literature koji se tiče supervizijskog rada s obzirom na spol, dob i socio-kulturalne elemente koji se pojavljuju tijekom supervizije na strani supervizora i superviziranih te se mogu pojavljivati kao tema i sadržaj koji se obrađuje tijekom supervizijskog rada. Izlaganjem se želi potaknuti na promišljanje o utjecaju socio-kulturalnih različitosti na rad supervizora i tijek supervizijskog procesa što predstavlja aktualnu temu i u supervizijskom kontekstu.

Iva Branković

Fakultet za medije i komunikacije Univerzitet Singidunum, Beograd, Srbija
iva.brankovic@fmk.edu.rs

SUPERVIZIJA U SRBIJI – ISKUSTVA, IZAZOVI I MOGUĆI PRAVCI RAZVOJA

Cilj rada je predstavljanje iskustva uvođenja supervizije u praksu socijalnog rada u Srbiji. Fokus je na izazovima i dilemama s kojima se sistem socijalne zaštite suočavao i s kojima se i dalje suočava deset godina kasnije, kao i na naučenim lekcijama i na njima zasnovanim preporukama za unapređenje supervizijske prakse u perspektivi. Rad predstavlja osvrt na proces organizacijskih promjena u centrima za socijalni rad, koje su podrazumijevale uvođenje vođenja slučaja i supervizije. Ovaj proces je obuhvaćao izbor modela supervizije, razvoj programa obuke i edukaciju profesionalaca, kao i druge aktivnosti usmjerene ka pružanju podrške uspostavljanju supervizije, kako u centrima za socijalni rad tako i kod drugih pružatelja usluga socijalne zaštite. Pored toga, dat je pregled rezultata malog broja sprovedenih istraživanja, koji ukazuju na izazove s kojima se supervizija suočava i pozivaju na neophodnost analize faktora koji utječu na kvalitetu njene primjene. U tom kontekstu razmatrani su model supervizije i kompetencije supervizora, ali i organizacijski i širi socijalno politički okvir u kojem se supervizija u socijalnom radu u Srbiji odvija. Pravci razvoja supervizije podrazumijevaju razvoj istraživačke prakse usmjerene na dubljerazumijevanje aktualnog supervizijskog iskustva i prilagođavanje supervizije potrebama na terenu. Takav sistematičan i na dokazima utemeljen pristup stvorio bi uvjete za standardizaciju supervizije, što predstavlja značajan korak za osiguranje i praćenje kvalitete i unapređenje prakse u budućnosti. To bi omogućilo da se supervizija, nakon desetogodišnjeg iskustva, konačno uspostavi kao pouzdan izvor podrške profesionalcima i kao efektivan mehanizam za osiguranje kvalitete usluga korisnicima socijalnog rada u Srbiji.

Nataša Dernovšček Hafner

UKC Ljubljana, KIMDPŠ, Ljubljana, Slovenija
natasa.dernovscekhafner@kclj.si

SUPERVIZIJA U ZDRAVSTVU

Supervizija u zdravstvu odvija se na Kliničkom odjelu za nefrologiju (KON) Interne klinike (IK) UKC Ljubljana, pod okriljem programa promocije zdravlja na radu, 'Čili v UKC Ljubljana'. Svrha programa je uspostava zdravog stila života, osiguranje zdravlju naklonjenih uvjeta rada za zaposlene i na taj način postepeno unaprijediti zdravlje i zadovoljstvo zaposlenih. U supervizijskom procesu naglasak je prije svega na teškoćama i problemima vezanim uz područje rada. Zaposlenici imaju prostora i vremena izvijestiti o svom radu, o sebi samima, o svojoj ulozi u procesima koji se odvijaju između njih i korisnika te tražiti vlastite odgovore na poteškoće i izazove s kojim se susreću tijekom rada. Supervizija im daje uvid u problematiku, odnosno procjenu situacije iz različitih perspektiva što potiče kompetentno i stručno djelovanje i stvara nove mogućnosti za samoučeću organizaciju. Na KON IK supervizija se provodi od travnja 2015. jednom mjesečno u trajanju od 60 minuta uz prekid za vrijeme ljetnih odmora. Stalna skupina se formirala u Jedinici za transplantaciju. Ove godine uvodimo redovite supervizijske susrete i na Bolničkom odjelu. Rad se provodi u malim grupama sa 6 do najviše 11 sudionika. Zaposlenici sami predlože temu o kojoj žele raspravljati. Do sad smo imali rasprave iz sljedećih područja: odnosi među suradnicima (povjerenje, poštovanje,...), raskorak između različitih profila zaposlenika iz područja zdravstvene njege u znanju, sposobnostima, preopterećenost zaposlenika, traženje uspješnijih načina suočavanja s opterećenjima i planiranje odgovora na stresne situacije. Procjena je ukazala na korist supervizije za rad zaposlenih, prije svega na području uređivanja međuljudskih odnosa, pomoći kod rješavanja sukoba, mogućnosti iskrenog razgovora te rasterećenja zaposlenika.

Sunčica Dimitrijoska

Filozofski fakultet Skopje, Makedonija
sdimitrijoska@yahoo.com

SUPERVIZIJA STUDENATA / MENTORA DJECE U SUKOBU SA ZAKONOM

Supervizija mentorskog odnosa ostvaruje se na dvije razine - individualnoj i grupnoj. Individualna supervizija: mentor-supervizor na samom susretu mentora i djeteta u sukobu sa zakonom, nastavlja se po završetku susreta s djetetom kroz provođenje rasprave o prisutnim problemima. Cilj supervizije je usmjeravanje mentora, konzultacije i ako je potrebno savjetovanje mentora za dalje provođenje aktivnosti. Krajnji cilj je poboljšanje kvalitete usluga djetetu u sukobu sa zakonom. Druga razina supervizije se ostvaruje kroz grupnu superviziju s 4-6 mentora dva puta mjesečno. Sudjelovanjem u grupnoj superviziji utječe se na aktiviranje mentora, poticanje razmišljanja, samootkrivanje, osvješćivanje vlastitih emocija, samoizražavanje, izlaganje različitih doživljaja, samoevaluaciju i razmjenu mišljenja s grupom mentora te preuzimanje osobne odgovornosti u sudjelovanju i učenju. Supervizija kao dijaloški vođen proces, ostvarena je s ciljem utjecanja na podizanje razine kompetencija, profesionalni i osobni razvoj mentora, i unapređenje kvalitete rada s djecom u sukobu sa zakonom. Supervizija u ovom kontekstu služi i kao pregled i dodatni mehanizam za smanjenje rizika i kontrole mentorskog odnosa. Imperativ dobre supervizije je kontinuirano održavanje supervizorskih susreta, primjene izrađenog instrumeneta za praćenje supervizorskih susreta, održanje dobrog odnosa supervizora i studenta / mentora. Rezultati supervizije su ocijenjeni kao vrlo značajni za sam mentorski rad, a posebno za profesionalni razvoj studenata/ mentora.

Nikica Hamer Vidmar

Ministarstvo pravosuđa, Zagreb
nvidmar@pravosudje.hr

**ISKUSTVA I IZAZOVI U VOĐENJU SUPRVIZIJE ZA VOLONTERE
ODJELA ZA PODRŠKU ŽRTVAMA I SVJEDOCIMA**

Svrha izlaganja je prikazati iskustva, etička pitanja i dileme s kojima se supervizorica sreće tijekom vođenja supervizije volontera odjela za podršku žrtvama i svjedocima. Odjeli za podršku u svom radu angažiraju volontere kao pružatelje podrške žrtvama i svjedocima te se zbog zahtjevnosti poslova u kojima sudjeluju provodi detaljna procedura selekcije, osnovna trodnevna edukacija, osigurane su tematske edukacije, redovni sastanci i supervizija. Volonteri odjela za podršku su uglavnom studenti. Zbog njihovih očekivanja i potreba ova supervizija ima značajke i razvojno-integrativne i organizacijske supervizije, kao i edukacijske i savjetodavne elemente i time ima edukativnu, podržavajuću i upravljačku funkciju. Poseban izazov u vođenju supervizije volontera su duple uloge supervizorice. Supervizorica je uključena u dio selekcijskog postupka koji se odnosi na primjenu psihologijskog testiranja, konzultacija oko konačnog odabira volontera, provodi dio osnovne edukacije, poznaje voditelje odjela za podršku koji su koordinatori volontera, s njima surađuje i koordinira njihov rad. Zbog navedenog pokazalo se iznimno važnim jasno definirati supervizijski ugovor i sve odnose u superviziji. Ovdje se kao etičko pitanje posebno javlja i pitanje povjerljivosti i granica u superviziji pa se stoga na prvom susretu volontere upoznaje s načinom rada, različitim ulogama supervizorice, dogovaraju se pravila vezano za povjerljivost, međusobne odnose, razmjenu informacija. Poseban izazov supervizorici je održavanje konstantne svjesnosti o razločitim ulogama i odnosima prema svim osobama s kojima je u kontaktu i pridržavanje obveze poštivanja povjerljivosti.

Ljiljana Karapetrić Bolfan, Majda Grah, Davorka Šarić

Psihijatrijska bolnica za djecu i mladež, Zagreb
ljiljana.bolfan@djecja-psihijatrija.hr

SUPERVIZIJA GRUPNE PSIHOTERAPIJE ADOLESCENATA

Brojna istraživanja potvrđuju učinkovitost grupne psihoterapije u liječenju različitih psihičkih poremećaja. Terapijski čimbenici su poticanje i podržavanje nade, univerzalnost, pružanje informacija, altruizam, korektivna rekapitulacija primarne obiteljske grupe, imitacijsko ponašanje, interpersonalno učenje, grupna kohezija, katarza i egzistencijalni faktori. Grupe mogu biti otvorenih, zatvorenih i poluotvorenih vrata. Grupna psihodinamska psihoterapija adolescenata u Dnevnoj bolnici Psihijatrijske bolnice za djecu i mladež provodi se kao intenzivna heterogena grupa s ciljem da se ublaže simptomi, ali i utječe na ličnost mlade osobe. Grupa predstavlja arenu u kojoj članovi stupaju u interakcije. Ona pomaže identificiranju i razumijevanju teškoća u međusobnoj komunikaciji, što postupno omogućava promjenu maladaptivnog ponašanja. Sve se to zbiva uz uključenje svijesti o interpersonalnim odnosima i njihovim procesima. Grupa je otvorenog tipa, održava se dvaput tjedno u istoj prostoriji Dnevne bolnice u trajanju od 60 min tijekom više mjeseci. Broji 5 do 12 članova, te 2 do 3 terapeuta koji djeluju kao koterapeuti. Ukupan broj seansi nije vremenski ograničen. Supervizija grupnog psihoterapijskog rada omogućava prepoznavanje zamršenih grupnih zbivanja, uočavanje potrebe prilagodbe psihoterapijske tehnike populaciji mladih te potiče kontinuitet praćenja kontratransfernih reakcija. Supervizor i supervizandi imaju složen zadatak razumijevanja sveukupnih procesa kako na razini grupe tako i na razini terapeuta koji imaju različito iskustvo psihoterapijskog rada. Stoga je nužno razviti empatijsku i profesionalnu suradnju supervizora i terapeuta čime se postiže mogućnost razvoja supervizijskog saveza koji je najbolji primjer terapijskog saveza s pacijentima.

Katarina Milenković

Fakultet za medije i komunikacije, Beograd, Srbija
katarina.milenkovic@fmk.edu.rs

SUPERVIZIJA U SOCIJALNOM RADU U SRBIJI

Osnovni cilj ovog istraživanja bio je evaluacija funkcioniranja supervizije u centrima za socijalni rad (CSR) i da se, na osnovu kritičke analize i usporedbes modela razvijenih sustavau drugim državama načine prijedlozi za unapređenje i razvoj cjelovitog modela. Pozivajući se na druge izvore autorica smatra da supervizija u socijalnom radu u Srbiji u formi administrativno-edukativne i podržavajuće (stručne pomoći) ima dugu tradiciju, ali da se suvremena koncepcija integrativne supervizija razvija tek od početka XXI stoljeća. U istraživanju su korištene metode intervjua i upitnika s reperezentativnim grupama supervizora, supervizanata i direktora CSR; analize dokumentacije CSR i Republičkog zavoda za socijalnu zaštitu. U istraživanju se došlo do sljedećih važnih rezultata i zaključaka: Anketirani su pokazali poznavanje suštine, uloga i ciljeva supervizije, kao i pozitivan stav prema njenom uvođenju u praksu; Isticanje pozitivnih strana supervizije (sigurnost korisnika i saradnika, bolji uvid u stručni rad, veća odgovornost) pratili su i primjeri loših strana (odsustvo kontinuiteta, loš izbor supervizora, profesionalna zavist); Po mišljenju anketiranih supervizori bi trebali biti obučeni i iskusni stručni radnici bez obzira na profil; Ispitivani su većinom pozitivno ocjenili koristi od supervizije i to redom: za supervizante, ustanovu, direktora, anketirane osobno, korisnike i za supervizore; U praksi se primjenjuju individualna i grupna supervizija, ali su rijetke supervizijske konferencije o slučajevima i drugi oblici supervizije. Istraživanje je ukazalo na potrebu preispitivanja institucionalno-pravne i stručne osnove supervizije, uspostavljanje kontinuiteta, prakticiranje timske i dijadne supervizije kao i intervizije.

Ninoslava Pećnik¹, Ines Puhar²

¹ Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

² CZSS Pazin, Podružnica Obiteljski centar, Pula
ninoslava.pecnik@gmail.com

SUPERVIZIJSKA PODRŠKA U PROGRAMU „RASTIMO ZAJEDNO“

Program podrške roditeljstvu „Rastimo zajedno“ (Pećnik i Starc, 2010.) provodi se s roditeljima najmlađe djece u dječjim vrtićima širom Hrvatske, a u njemu je od 2009. godine do danas sudjelovalo preko 4000 roditelja djece u dobi od 1 do 5 godina. Ovaj program, utemeljen na empirijskim dokazima učinkovitosti, provode timovi sastavljeni od stručnih suradnika i odgojitelja, nakon dodatne standardizirane edukacije. U navedenom razdoblju provedene su različite aktivnosti stručne podrške provoditeljima programa radionica s roditeljima, s ciljem osiguranja održivosti i kvalitete programa. Među njima je i edukacija za ulogu „internog supervizora“ u sklopu EU Projekta „Sustavna podrška za podršku roditeljstvu“, kojem je nositelj bila Udruga „Portić“ iz Rijeke. U 2017. godini supervizijska podrška pružala se voditeljicama programa „Rastimo zajedno“ iz istarskih i zagrebačkih dječjih vrtića (u okviru projekta istarske podružnice Centra za podršku roditeljstvu Rastimo zajedno, odnosno u okviru edukacije na Poslijediplomskom specijalističkom studiju supervizije, Studijskog centra socijalnog rada u Zagrebu). U izlaganju će se prikazati ciljevi, sadržaj, izazovi i rezultati evaluacije rada dviju grupa. Stručni djelatnici predškolskog sustava suočavaju se s brojnim izazovima u radu s djecom i roditeljima, čija je uloga danas sve zahtjevnija. Osnaživanje usmjereno na njihovo bolje razumijevanje sebe i porast doživljaja profesionalne kompetentnosti u uspostavi partnerstva s roditeljima, doprinosi zadovoljstvu u profesionanoj ulozi i kvaliteti ne samo stručnog rada s roditeljima, nego ima svoje posredne učinke na unapređenje djetetovog okruženja u razdoblju najosjetljivijih godina života. Stoga cijenimo potrebnim osiguranje kontinuirane supervizijske podrške u predškolskim ustanovama.

Igor Petrić

Županijski sud u Sisku
igorpetic1@gmail.com

**ZNAČAJ SUPERVIZIJE U RADU STRUČNIH SURADNIKA
IZVANPRAVNE STRUKE NA ŽUPANIJSKIM I OPĆINSKIM SUDOVIMA**

Suradnjom Ministarstva pravosuđa i UNICEF-a, tijekom 2014. organizirali su edukacije državnih odvjetnika, sudaca i stručnih suradnik koji neposredno rade s djecom svjedocima na temu „Svjedočenja djece žrtava i svjedoka kaznenih djela s naglaskom na pravni i psihološki aspekt“. Edukacija je provedena u dva ciklusa tijekom 2015. godine. U sklopu edukacije stručni suradnici osposobljeni su za provođenje forenzičkog intervjua po NICHHD protokolu (National institute of Child Health and Human Development). Tijekom edukacije u nekoliko je navrata naglašena potreba za stručnom supervizijom, radi provjere stečenih znanja i vještina, podrške kolegama stručnim suradnicima, učenja i osnaživanja u radu, kao i razvoja profesionalne kompetencije i međusobne profesionalne suradnje s ciljem ujednačavanjaprakse ispitivanja djece koja se u sudskim procesima pojavljuju kao svjedoci.

Supervizija za stručne suradnike (trenutno 24 stručna suradnika radena dva županijska suda i šesnaest općinskih sudova) provedena je u dva ciklusa: tijekom 2015. u trajanju od tri dana i 2016. u trajanju od dva dana. Supervizanti su podijeljeni u skupine od pet do sedam polaznika. Supervizija je održana u prostorijama Poliklinike za zaštitu djece Grada Zagreba (prof. dr. sc. Gordana Buljan Flander, Renata Ćorić Špoljar, prof. psiholog, i dr. sc. Lana Peto Kujundžić, sutkinja za mladež Županijskog suda u Zagrebu). Konceptualno, supervizije su imale edukativni i procesni karakter, uz prikaz video uradaka ispitivanja svjedoka tijekom prvog ciklusa, stavljajući u fokus dijete ispitano tijekom istražnog postupka u svojstvu svjedoka, do individualiziranog pristupa tijekom drugog ciklusa, kada je u fokus stavljen sam stručni suradnik. Obzirom na složenost procesnih postupaka tijekom istrage, te uključenost više sudionika u sam proces: suca istrage, državnog odvjetnika, opunomoćenika djeteta, branitelja i osumnjičenika s jedne strane te djeteta svjedoka i stručnog suradnika s druge strane, supervizija kao podrška stručnim suradnicima pokazala se kao nužnost, koja se treba nastaviti i dalje, radi jačanja profesionalne kompetencije, samokritičnosti, zajedničkog učenja i osnaživanja stručnih suradnika s ciljem zaštite interesa djece koja se u sudskim postupcima ispituju kao svjedoci.

Ljiljana Rogić Šneperger

CZSS Zagreb
ljiljarogic@net.hr

SUPERVIZIJA IZ PERSPEKTIVE UDOMITELJA DJECE I STRUČNJAKA

Istraživanje koje će biti prikazano u izlaganju, proizašlo je iz saznanja da u Hrvatskoj gotovo nemamo podataka o superviziji udomitelja iz perspektive udomitelja djece kao ni podataka o tome kako je doživljavaju stručnjaci. U skladu s time, cilj ovog rada je dobivanje uvida u doživljaj supervizije iz perspektive udomitelja i stručnjaka koji se bave udomiteljstvom, koja područja/teme udomitelji imaju potrebu proraditi tijekom supervizije, a koja stručnjaci koji se bave udomiteljstvom, koja su profesionalna i osobna očekivanja od supervizije udomitelja i stručnjaka koji se bave udomiteljstvom, te koja su očekivanja od supervizora udomitelja, a koja stručnjaka. Uz to, cilj je bio utvrditi kakva je potreba udomitelja i stručnjaka koji se bave udomiteljstvom djece za podrškom u radu u sustavu socijalne skrbi. Provedeno je kvalitativno istraživanje u kojem je sudjelovalo 8 udomiteljica i 8 stručnjaka zaposlenih pri centrima za socijalnu skrb koji se bave poslovima udomiteljstva djece. Podaci su prikupljeni metodom polustrukturiranog intervjua putem liste pitanja u skladu sistraživačkim pitanjima, a odgovori su obrađeni postupkom kvalitativne analize sadržaja. Temeljem dobivenih rezultata prepoznati su učinci, kako supervizije udomitelja, tako i supervizije stručnjaka. Potreba za podrškom udomitelja uključuje grupnu i individualnu superviziju, pomoć stručnjaka, grupnu podršku, stručnu pomoć kući (psihologa, psihijatra, do internetske podrške), a potreba za podrškom stručnjaka u udomiteljstvu uključuje: superviziju, podršku, edukaciju, razmjenu iskustva i nadzor.

Vlasta Rudan

Psihijatrijska bolnica za djecu i mladež, Zagreb
tajnistvo@djecja-psihijatrija.hr

SUPERVIZIJA INDIVIDUALNIH PSIHOTERAPIJA U DJEČJOJ PSIHIJATRIJI

U Psihijatrijskoj bolnici za djecu i mlade u Zagrebu već se više godina održavaju supervizije u grupi u kojoj psihijatri prikazuju slučajeve individualnih psihoterapija koje provode s pacijentima raznih tipova mentalnih poremećaja. Temelji se na psihodinamskoj teoriji i tehnici, međutim učenje ne obuhvaća sve komponente treninga potrebnog za kvalifikaciju psihoanalitičkog psihoterapeuta. Odvija se svaki drugi tjedan u trajanju od jedan i pol sat. S obzirom na najčešće ograničenu duljinu pacijentovog liječenja akcent je u superviziji stavljen na kvalitetu uspostavljanja odnosa s pacijentom, na sadržavajuću funkciju terapeuta (containment), na empatijsko slušanje, prepoznavanje znakova razvoja transfera uz konfrontacije s otporima i klarifikacijama te rijetkim interpretacijama (uglavnom negativnog transfera kada prijete zastojem ili prekidom terapije) te na razumijevanje kontratransfera. Kako se radi o zatvorenom grupnom radu, svi participanti mogu se uključiti sa svojim razmišljanjima i razumijevanjem slučaja kojeg određeni psihijatar prikazuje. Njihovo uključivanje ipak ostavlja dovoljno prostora samom psihijatru/terapeutu da objašnjava svoj doživljaj i svoje intervencije povezane s izloženom seansom. Mogu s pojaviti različiti tipovi anksioznosti. Velika pažnja posvećuje se kontratransferu. Supervizor i proces supervizije, pogotovo u grupi, može utjecati i na terapeutov kontratransfer prema pacijentu. Supervizija bi u konačnici trebala biti gratificirajuće iskustvo kako za superviziranog tako i supervizora, a ne izvor narcističnih povreda.

Renata Sever

ČZSS Čakovec, Podružnica Obiteljski Centar, Čakovec
renchis@gmail.com

KORIŠTENJE PARALELNIH PROCESA U METODSKOJ SUPERVIZIJI

U superviziju supervizanti jednog sustava donose organizacijsku atmosferu, strukturu i način funkcioniranja svog sistema, u vidu paralelnih procesa. Kako paralelni procesi spadaju u fenomene zvane „nesvjesni procesi“, svjesni smo ih retrospektivno, kao što ne vidimo naočale kroz koje gledamo. U vođenju ljudi /ili upravljanju ljudima možemo razlikovati sisteme koji počivaju na tzv. „staroj paradigmi upravljanja“, koja počiva na kontroli, kazni i nagradi, propisima, pravilima, ugovorima, uvjetovanju ponašanja, koji crpe energiju, znanje, emocije za svoje maksimalno dobro funkcioniranje, a ne rast, razvoj i dobrobit članova. Njihov je cilj vlastiti opstanak, koji je iznad interesa pojedinaca (ili korisnika), pa su često u „krizi“, stagniraju. Sistemi bazirani na „novoj“, paradigmi su sistemi kojima je cilj dobrobit, rast i razvoj pojedinaca koji ga čine, i oni funkcioniraju na temelju modeliranja, osnaživanja, vođenja, informiranja (znanje i spoznaju). Sistem socijalne skrbi još koristi „staru“ paradigmu koja počiva na kontroli – i zaposlenika, a i korisnika. Supervizija svojom načelima slijedi suvremene prakse upravljanja ljudima i uvodi paradigmu sistema koji je usmjeren interesima članova koji ga sačinjavaju, njihovom osnaživanju, jer time on sam napreduje i raste. Koje su metode stručnog rada „starog“, kontrolirajućeg sistema, koje novog, osnažujućeg? Pristup pojedinim problemskim područjima psihosocijalnog rada iz „stare“ paradigme, kako iz stare u nove (na konkretnim primjerima)? Prepoznavanje sistema kroz skrivene neverbalne i verbalne poruke. Utjecaj sistema na radnike (Zašto smo umorni, neuravnoteženi, pod stresom? Neefikasni?). Supervizijski proces kao podsistem kreira „novoparadigmatski sistem“ paralelnim procesom.

Mirela Skelac

Agencija za odgoj i obrazovanje, Podružnica Osijek
mirela.skelac@gmail.com

SUPERVIZIJA KAO POTICAJ RAZVOJU KOMUNIKACIJSKIH VJEŠTINA

Viši savjetnici-supervizori kroz rad sa supervizijskim grupama u sustavu odgoja i obrazovanja posebnu pozornost pridaju razumijevanju profesionalnih problema, razvijanju refleksivnih praktičara, prepoznavanju i jačanju osobnih resursa supervizanata i rješavanju složenih situacija. Tijekom supervizijskog procesa supervizanti prepoznaju važnost i potrebu za jačanjem svojih komunikacijskih kompetencija. U radu se, osim slušanju, opažanju, govorenju i neverbalnom komuniciranju, poseban značaj pridaje reflektiranju, parafraziranju, sumiranju, davanju povratne informacije i korištenju aktivnih „JA“ rečenica. Najčešće zastupljeni izazovi zamijećeni tijekom supervizijskog procesa bili su rješavanje aktualnih problema i konkretnih slučajeva, odnosi s kolegama, odnosi s roditeljima, profesionalni stres te razmjena iskustava. Prema provedenom istraživanju supervizanti iz sustava odgoja i obrazovanja u svome neposrednom radu najčešće koriste stečene vještine uspješne komunikacije u radu s učenicima, njihovim roditeljima i kolegama pri rješavanju problema, tijekom individualnih razgovora te u neposrednom poučavanju. Kroz supervizijski proces supervizanti su jačali svoje komunikacijske vještine koje su neophodne za uspješan rad kao i za osobni razvoj, osvijestili su važnost osobnog uključivanja, uočavali svoje jake i slabe strane, lakše se nosili sa stresom, prihvaćali pogreške kao prilike za učenje, osvijestili da nisu odgovorni za svaki nastali problem te da je važno znati postaviti granice. Zaposleni u sustavu odgoja i obrazovanja u svjetlu reformskih promjena prepoznaju superviziju kao oblik stručnog usavršavanja koja nudi fleksibilnost i kreativnost u pronalaženju rješenja za profesionalne probleme te razvoj komunikacijskih vještina.

Branka Sladović Franz, Marina Ajduković, Kristina Urbanc, Vanja Branica

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
branka.sladovic.franz@pravo.hr

EDUKATIVNA SUPERVIZIJA MEDIJATORA RODITELJSKIH SPOROVA

Edukativna supervizija organizirana je u sustavu socijalne skrbi tijekom 2016. i 2017. godine kako bi se osigurala kvalitetna primjena i razvoj obiteljske medijacije kao psihosocijalne intervencije. Ciljevi supervizije bili su pridonijeti integraciji znanja i vještina, unaprijediti kompetencije medijatora roditeljskih sporova, supervizija neposrednog rada na medijacijskim slučajevima te razvoj profesionalnog identiteta obiteljskih medijatora. Provedeno je 8 supervizijskih susreta u trajanju od 40 sati, u četiri supervizijske grupe s 31 supervizantom. Supervizijski rad imao je tri oblika: a) provođena je supervizija slučajeva iz medijacijske prakse supervizanata kroz postavljanje osobnog supervizijskog pitanja, b) utvrđena su i raspravljena stručna i edukativna pitanja od značaja za sve supervizante i c) unaprijed su pripremljeni i interaktivno prorađeni edukativni materijali prema dogovorenim temama, a koji su povratno potakli dodatna supervizijska i edukativna pitanja. U izlaganju će biti prikazani sadržaj i iskustva u svezi navedena tri oblika rada te specifični supervizorski izazovi kao npr. u pogledu različitog prethodnog medijatorskog obrazovanja supervizanata i organizacijskog okruženja. Rezultati evaluacije ukazuju da su supervizanti bili najzadovoljniji povezivanjem teorijskog i praktičnog iskustva te kreativnim postupanjem supervizora u neočekivanim slučajevima, a svi su zainteresirani za nastavak supervizije koju procjenjuju potrebnom kroz 6-8 susreta godišnje. Provedba edukativne supervizije pokazala se efikasnom za unapređivanje medijatorskih kompetencija kroz vođenje i podršku integraciji znanja, vještina i praktičnog iskustva čime su stvorene pretpostavke za pružanje boljih usluga korisnicima medijacije i kvalitetu profesionalnog rada medijatora.

Kristina Urbanc¹, Maja Laklija¹, Zdenka Pantić², Višnja Matic³

¹Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

²Savjetovalište Ejrena Zagreb, ³SOS Dječje selo Ladimirevci

kristina.urbanc@pravo.hr

SUPERVIZIJSKO PUTOVANJE U UKRAJINU I ŠKRINJA S BLAGOM KOJU SMO DONIJELI

U okviru projekta *Capacity Development for Psychosocial Support: Training, training of trainers and supervision* u organizaciji Društva za psihološku pomoć i GIZ – Deutsche Gesellschaft für Zusammenarbeit, od prosinca 2016. do rujna 2017. autorice izlaganja sudjelovale su u vođenju 12 supervizijskih grupa u Dnpru i Zaporožju, Ukrajina. Grupe su sačinjavali stručnjaci iz sustava zdravstva, socijalne skrbi i obrazovanja te je za mnoge od njih sudjelovanje u ovim grupama predstavljalo prvi susret sa supervizijskim načinom rada. Osim izazova vezanih uz upoznavanje grupa sa supervizijom kao specifičnim načinom učenja, promišljanja i komuniciranja, autorice su doživjele i mnoge druge izazove vezane uz specifičnosti kulture, povijesnog nasljeđa, jezika, ustroja sustava iz kojih su dolazili supervizanti, ali i specifičnosti vezane uz još uvijek aktualna ratna zbivanja u Ukrajini, te ulogu profesionalnih pomagača u radu s ratnim stradalnicima i njihovim obiteljima. U izlaganju će autorice podijeliti iskustva provođenja supervizijskih grupa u tom kontekstu, s fokusom na slijedeće teme: prisutnost traume u grupi; kontratransferi supervizora: tranzicijski procesi i rat; konstrukt heroizma i pitanje lojalnosti; što supervizori uče od supervizanata; što supervizor ostavlja za sobom – pitanje održivosti supervizije kao načina učenja i rada; kako supervizant koristi grupu i supervizora; uspostavljanje povjerenja i odnosa koji omogućava zaokruživanje supervizijskog procesa u samo šest susreta; specifičnosti supervizije u sklopu edukacije stručnjaka, potrebe za razvojno-integrativnim elementima supervizije, te prisutnost prevoditelja u grupi.

Tomaž Vec

Pedagoška fakulteta v Ljubljani, Slovenija

tomaz.vec@pef.uni-lj.si

GRUPNO-DINAMSKI PROCESI U SUPERVIZIJSKOJ GRUPI

U pogledu grupno-dinamskih procesa, različite skupine ne razlikuju se značajno. Tako, npr., supervizijska grupa razvija slične procese kao grupa učitelja u školi, pa čak i slične kao grupa navijača. Može se reći, da svaka mala grupa - bez obzira tko su članovi, što je sadržaj i cilj njihovog rada – ima neke opće zakonitosti i redosljed karakterističnog razvoja komunikacije, izražavanja emocija, izgradnje strukture moći, raspodjele socijalnih uloga, itd. U svom razvoju, svaka grupa prolazi kroz tzv. faze razvoja grupne dinamike. Ali treba imati u vidu, da svaka grupa razvija svoj vlastiti način i brzinu izražavanja, prepoznavanja i daljnjeg angažmana s tim procesima. Jedan od najreprezentativnijih modela razvoja je Tuckmanov (1984), koji se često koristi za razumijevanje i analizu procesa u supervizijskoj grupi. U prezentaciji ćemo istaknuti nedostatke ovog modela (posebice za supervizijske grupe) koji su: 1. imenovanje nekih faza je pojednostavljeno i pokazuje nedostatak razumijevanja stvarnih grupno-dinamskih procesa (kao npr. faza normiranja nije tako jedinstvena i za bolje razumijevanje trebali bi u njoj razlikovati fazu očaranosti od faze uzajamnosti), 2. ne pretpostavlja se istovremeni razvoj odnosa i produktivnosti u grupi (što posebno dolazi do izražaja u superviziji tima), i da se taj razvoj ne odvija uvijek usklađeno, 3. ovaj model ne objašnjava složenosti zbijanja između i unutar svakog susretanja grupe (proces razvoja odvijaju se i unutar svakog susretanja i kontinuirano, a ne u obliku skokova iz faze u fazu). U izlaganju prikazat ćemo model, koji po našem mišljenju i iskustvu, bolje odgovora na te nedostatke i daje jasnije smjernice kako za rad u supervizijskoj grupi takoi za analizu i evaluaciju grupne dinamike.

Jasna Veljkovic, Anita Burgund-Isakov

Fakultet političkih nauka, Beograd, Srbija
jasna.veljkovic@fpn.bg.ac.rs

PRIMJENA PSIHODRAMA METODE GRUPNOG RADA U EDUKACIJI IZ SUPERVIZIJE

Supervizija u socijalnom radu u Srbiji uvedena je 2008. godine uslijed promjena koje su nastupile prelaskom s timskog rada na metodu vođenja slučaja u socijalnom radu. Uveden je integrativni model supervizije u centre za socijalni rad koji pretpostavlja postojanje iskusnog profesionalca zaposlenog u ustanovi-supervizora, čija je uloga da svakodnevno pruža podršku praćenjem stručnog rada i administrativnih procedura, potičući profesionalni razvoj i osobno osnaživanje voditelja slučaja. Problemi supervizora su mnogobrojni: preopterećenost različitim obavezama u instituciji u kojoj radi, a ukoliko supervizira kolege, dolazi do pojave "dvostrukih" uloga u superviziji (Yeeles, 2004: 96) što stvara ozbiljne poteškoće u profesionalnoj komunikaciji s kolegama u instituciji. Protekle 2017. godine, obavljena je "pilot" edukacijaza supervizore institucija socijalne skrbi u Beogradu. Kao dominantan oblik rada korištena je metoda psihodrame. Razlozi za primjenu ove metode leže u suštinskim karakteristikama psihodrame. Kao akcijska metoda grupnog rada, psihodrama svojom osnovnom tehnikom zamjene uloga, ali i primjene mnogih drugih akcijskih tehnika, omogućuje poboljšanje empatije supervizora u supervizijskom radu, kao i uvid koji nije samo na kognitivnoj, već je i emocionalnoj razini. Primjena ove metode u naprednoj edukaciji za supervizore, dala je dobre početne rezultate.

Dubravka Vujnović Radaković

Dom "Duga-Zagreb", Zagreb
radakovic@duga-zagreb.hr

**ISKUSTVA SUPERVIZIJE VODITELJA PSIHOSOCIJALNOG TRETMANA
POČINITELJA NASILJA U OBITELJI**

Psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji provodi se u Hrvatskoj od 2004. godine, reguliran je s dva zakona i dva podzakonska propisa. Psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji je strukturirani tretman zasnovan na principima kognitivno bihevioralne teorije. Osnovna pretpostavka na kojoj je baziran tretman jest da je nasilno ponašanje naučeno i izabrano te da je izraz zlouporabe moći i nastojanja da se kontrolira druga osoba. U vrijednosnom smislu tretman pretpostavlja rodnu ravnopravnost. Svi voditelji psihosocijalnog tretmana u Hrvatskoj su dodatno educirani od strane Društva za psihološku pomoć. Iz navedenih pretpostavki i činjenice kako su klijenti uključeni u tretman skoro uvijek nedobrovoljni, proizlazi dosta jasno potreba za supervizijom voditelja tretmana kako je i propisano u Standardima za provođenje mjere psihosocijalnog tretmana. Hipoteza ovog rada je sadržana u tezi da je Supervizija kao interakcijski proces neposredna potpora stručnjacima i otvara mogućnosti za poboljšanje profesionalnog djelovanja, te kao takva bi trebala biti dostupna svim stručnjacima koji provode tretmanski rad. Cilj ovog rada je prikazati aktualno stanje u pogledu supervizije kod voditelja psihosocijalnog tretmana u Hrvatskoj. Anketa je upućena na mail adrese 60 voditelja psihosocijalnog tretmana. Fokus ankete bio je dosadašnje iskustvo sa supervizijom provoditelja u kvalitativnom (tipu supervizije: administrativni, klinički ili edukativni) i kvantitativnom smislu (koliko često i kroz koji period). Nadalje, fokus je također i na potrebi uvođenja supervizije kao obveznog standarda za provoditelje psihosocijalnog tretmana uz definiranje koja vrsta supervizije bi bila najprimjerenija.

Dunja Zlomislić¹, Maja Laklija²

¹ Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Zagreb

² Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
dunja.zlomislic@zagreb.hr

SOCIJALNI RAD NA ODJELIMA PSIHIJATRIJE I POTREBA ZA SUPERVIZIJOM

Socijalni rad u zdravstvu predstavlja specifično područje socijalnog rada uz koje se vezuju različiti izvori profesionalnog opterećenja socijalnih radnika kao i profesionalnog stresa. U ovom istraživanju fokus je stavljen na socijalne radnike zaposlene na odjelima psihijatrije u cilju dobivanja uvid u njihov doživljaj iskustva rada na odjelima psihijatrije te njihovu potrebu za supervizijom. Istraživanje je provedeno na uzorku od 23 socijalna radnika/ce zaposlena/e na odjelima psihijatrije u 5 bolnica na području Grada Zagreba. Za potrebe prikupljanja empirijske građe korišten je polustrukturirani intervju, a podaci su podvrgnuti analizi tematskog okvira. Kao izazove s kojima se susreću socijalni radnici navode izazove vezane uz djelokrug rada i iz ostvarenog kontakta s pacijentom. Čimbenici koje sudionici navode, a koji utječu na njihovu spremnost na uključivanje u superviziju, odnose se na percipiranu dobit od supervizije, organizacijski okvir supervizije, strukturu i obilježja supervizijske grupe, obilježja supervizora i organizacijske preduvjete. Rezultati istraživanja ukazuju na percipiranu potrebu za supervizijom socijalnih radnika zaposlenih na odjelima psihijatrije te daju smjernice o kojim čimbenicima treba voditi računa vezano za planiranje i organiziranje supervizije socijalnih radnika u zdravstvu. Također rezultati istraživanja ukazuju na potrebu osvješćavanja odgovornosti poslodavaca za brigu o mentalnom zdravlju kako socijalnih radnika tako i drugih (ne)zdravstvenih struka te na odgovornost istih da zagovaraju svoje potrebe.

Maša Žvelc

Inštitut za integrativno psihoterapijo in svetovanje, Ljubljana, Slovenija
masa.zvelc@institut-ipsa.si

PRIKRIVANJE U SUPERVIZIJI – ISKUSTVA SUPERVIZANATA I SUPERVIZORA

Autorica će predstaviti zaključke doktorskog istraživanja vezanog za prikrivanje u superviziji psihoterapije. Svrha istraživanja bila je eksploracija događaja u kojima supervizanti ili supervizori iskustva u supervizijskoj seansi prešute, zadržavajući za sebe i razloge neotkrivanja. Istraživanje je obuhvatilo 51-og supervizanta i 12 supervizora. Sudionici istraživanja ispunili su Upitnik o važnim aspektima u superviziji nakon dvije supervizijske seanse. Zatim smo intervjuirali deset supervizanata. 198 upitnika (90 od supervizanata i 98 od supervizora) i 10 intervjuja smo kvalitativno analizirali korištenjem postupka kodiranja po J. Corbin i Straussu (2008). Rezultati pokazuju da su supervizanti nešto prikrili u 21% seansi, a supervizori u 32% seansi. Supervizanti prikrivaju nezadovoljstvo sa supervizorom i njegovim radom, sadržajima vezanim sa supervizijsku grupu, informacijama vezanim za psihoterapijski rad, osobnim temama i temama iz šire profesionalne djelatnosti. Supervizori zadržavaju za sebe misli i emocije povezane sa supervizantom, misli i emocije u vezi sa supervizijskom grupom, proces supervizora na superviziji i osobne teme. Na kraju prezentacije raspravljat ćemo o implikacijama skrivanja u superviziji i što možemo učiniti kao supervizori vezano uz to.

RADIONICE

Katarina Kompan Erzar¹, Tatjana Rožič²

¹ Univerza v Ljubljani i Študijsko – raziskovalni center za družino

² Študijsko – raziskovalni center za družino, Slovenija

lia-katarina.kompan@guest.arnes.si; tatjana.rozic@guest.arnes.si

OPAŽANJE EMOCIONALNE DINAMIKE U GRUPNOJ SUPERVIZIJI

Relacijska supervizija omogućava supervizantima da se, bez obzira na to iz koje škole, odnosno, okvira dolaze, usredotoče na dubinske mehanizme koji pokreću svaki međusobni odnos, a naročito različite oblike terapijskih odnosa. Za razumijevanje tih mehanizama radimo istovremenona dvije razine odnosa: na regulaciji emocija i afekata te na sposobnosti prepoznavanja paralelnih procesa i uzajamnosti u odnosu. Dinamika koja se odvija u terapiji preko supervizantovih emocionalnih i misaonih procesa odvija se i u supervizijskom procesu. Kako supervizant sa svojom aktivnošću i uključenošću u terapijski proces stječe nova iskustva, tako i supervizor sa supervizantom svaki puta, na svakoj superviziji doživljava njihov odnos iz nekog novog kuta gledanje. Time što supervizor verbalizira tu dinamiku i nudi supervizantu odgovarajući, prisan odaziv, pomaže supervizantu da dobije širu perspektivu svojeg rada, sebe samog te svojeg odnosa sa supervizorom i klijentom.

Svrha radionice je u praksi prikazati vođenje supervizije u kojoj će sudionici dobiti novo iskustvo razumijevanja terapijskog rada s ljudima i dubine afektivne dinamike koja pokreće taj rad. Kroz razumijevanje i emocionalnu procjenu te dinamike u procesu grupne supervizije može se stvoriti širok, emocionalno siguran i stručno korektan prostor za razvoj kreativnog i s klijentima usklađenog rada. Na radionici će se paralelno odvijati dvije grupe supervizije.

Eva Flicker¹, Wolfgang Knopf²

¹ Department of Sociology, University of Vienna, Vienna

² Austrian Association for Supervision (ÖVS), Vienna, Austrija
eva.flicker@univie.ac.at; knopf@system.at

REFLECTING ORGANIZATIONAL CULTURES – SKILLS FOR SUPERVISORS AND COACHES

The workshop follows Edgar Schein's concept of organizational cultures ("*Artefacts and symbols, Espoused values and Assumptions*") and gives the opportunity to work on concrete questions and practical experiences of consulting / supervising / coaching processes. An input by the trainers will introduce ways of asking and de-masking the construction of organizational culture and will present some analytical tools. After this short introduction, the participants may work on concrete examples. The aim is to reflect on Schein's concept and to transform it for practical use.

The professional work as a coach or supervisor needs an understanding of the organizational context – at least to get an idea of these three dimensions and their effects in the everyday work in the organization and their impacts for consulting-processes.

Literature:

Schein, Edgar (2010). *Organizational Culture and Leadership*. London: John Wiley and Sons.

REFLEKTIRANJE O ORGANIZACIJSKIM KULTURAMA – VJEŠTINE ZA SUPERVIZORE I COACHEVE

Radionica slijedi koncept organizacijskih kultura Edgara Scheina ("*Artefakti i simboli, prihvaćene vrijednosti i pretpostavke*") i pruža priliku rada na konkretnim pitanjima i praktičnim iskustvima procesa konzultiranja / supervizije / *coachinga*. Voditelji će predstaviti načine postavljanja pitanja i raskrinkavanja konstrukta organizacijske kulture i izložiti će neke alate za analizu. Nakon ovog kratkog uvoda, sudionici će moći raditi na konkretnim primjerima. Cilj je reflektiranje o Scheinovim konceptima i njihova preobrazba za praktičnu primjenu.

Profesionalni rad kao *coach* ili supervizor zahtijeva razumijevanje organizacijskog konteksta – barem kako bi se stekla ideja ovih triju dimenzija i njihovih učinaka na svakodnevni rad u organizaciji te njihovog djelovanja na procese konzultiranja.

Literatura:

Schein, Edgar (2010). *Organizational Culture and Leadership*. London: John Wiley and Sons.

**Alenka Kobolt¹, Sanja Brezničar², Antonija Žižak³, Nataša Zrim Martinjak¹,
Sergeja Ramovš⁴**

¹ Pedagoška fakulteta univerze v Ljubljani, Slovenija

² Mladinski dom Jarše, Ljubljana, Slovenija

³ Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb

⁴ Strokovni center za obravnavu otrok i mladosnikov s čuvstvenimi in vedenjskimi težavami, Ljubljana, Slovenija

alenka.kobolt@guest.arnes.si

SLIČNOSTI I RAZLIKE SUPERVIZIJE I EVALUACIJE U PROJEKTOJ PRAKSI

U počecima razvoja supervizije u psihosocijalnom radu govorilo se o razlici između supervizije i savjetovanja/psihoterapije. Kasnije su se tome pridružilo razmatranje fenomena koji zajedno sa supervizijom egzistiraju u psihosocijalnom pomažućem prostoru, kao što su primjerice coaching, edukacija, konzultacija, mentoriranje, medijacija. U ovoj radionici taj niz nastavljamo povezivanjem supervizije u psihosocijalnom radu i evaluacije psihosocijalnih programa. Pritom se polazi od uobičajeno prihvaćenog razumijevanja supervizije u psihosocijalnom radu, dok se evaluaciji pristupa kroz model procesne participativne evaluacije. Taj evaluacijski model dio je šireg pristupa evaluaciji u kojem je svrha evaluacije stvoriti uvjete da se proces i rezultati evaluacije koriste od strane svih dionika uključenih u neki psihosocijalni ili edukacijski program za njegov razvoj i unapređenje već tijekom njegovog trajanja. Gledajući iz te perspektive na evaluaciju nalazimo sličnosti između supervizije i evaluacije primarno na razini kompetencija i vještina koje supervizor i evaluator koriste, a razlike primarno na području sadržaja kojima se te djelatnosti bave. Navedena razmatranja u radionici će biti provedena na temelju nacrtu evaluacije i iskustva u projektu “Celostna obravnava otrok s čuvstvenimi in vedenjskimi motnjami v vzgojnih zavodih”, koji provodi šest konzorcijskih partnera u zapadnoj Sloveniji kroz razdoblje od dvije godine, a čija voditeljica je Sanja Brezničar, psiholog-savjetovatelj. U radionici će se kombinirati iskustva autorica s iskustvom sudionika kako bi se razmatranje sličnosti i razlika između supervizije i evaluacije proširilo i produbilo.

Višnja Matić¹, Vesna Orač²¹ SOS Dječje selo Ladimirevci² CZSS Đurđevac**POTREBE KORISNIKA I DRUGIH AKTERA U RAZVOJU SPECIJALIZIRANOG UDOMITELJSTVA - KAKO SUPERVIZIJA MOŽE POMOĆI**

Imajući u vidu goruću potrebu za kvalitetnim smještajnim kapacitetima korisnika udomiteljstva u sustavu socijalne skrbi, osobito smještaja ranjivih kategorija korisnika (s izraženijim teškoćama), za koje je potreban razvoj specijaliziranog/profesionalnog udomiteljstva, želimo ovom radionicom pomoći osvještavanju potreba korisnika i svih ostalih aktera u ovom procesu, te naglasiti potrebu i podržavajuću ulogu supervizije u tom procesu.

Radi što kvalitetnije organizacije i strukturiranja navedenog (pa i zakonskog i pravno-regulativnog okvira specijaliziranog/profesionalnog udomiteljstva) smatramo nužnim definirati potrebe svih aktera u procesu stvaranja pretpostavki za specijalizirano/profesionalno udomiteljstvo ranjivih skupina korisnika, s razrađenim pretpostavkama materijalne, organizacijske, ljudske i stručne podrške svim uključenim pružateljima usluga, gdje vidimo nezaobilaznu ulogu supervizije. Ovom radionicom moguće je dobiti preliminarne, okvirne podatke za dalje istraživanje potreba i temeljem njih donošenje smjernica za iznalaženje optimalnih rješenja usmjerenih na dobrobit korisnika koji su u potrebi smještaja izvan vlastite obitelji.

U okviru radionice učesnici će, uz vođenje i podršku voditeljica radionice ući, u sve uloge koje se vide u ovom procesu, od korisnika, stručnih radnika u centrima za socijalnu skrb, stručnih radnika u ustanovama u koje se ti korisnici sada smještavaju, potencijalnih udomitelja, roditelja, i savjetnika u Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, te iz svake od navedenih uloga izraziti potrebe i preložiti moguća rješenja, te istražiti prednosti, nedostatke, mogućnosti i rizike predloženih rješenja.

ZAKLJUČAK unaprijed © NIŠTA SE NEĆE PROMIJENTI AKO SVATKO IZ SVOJIH CIPELA NE PODUZME ŠTO MOŽE

Jasenska Pregrad

Gestalt centar Homa, Zagreb
jasenka.pregrad@gmail.com

UPOTREBA KREATIVNIH TEHNIKA U SUPERVIZIJI - CILJ, SVRHA, KONTEKST

Na nastavi, seminarima i radionicama o upotrebi kreativnih tehnika obično govorimo o tome što kreativne tehnike jesu (i nisu), čemu služe, koji su osnovni principi primjene, omogućavamo polaznicima da se upoznaju s različitim tehnikama osvještavanja, ekspresije i prostora fantastične realnosti metafora. Međutim, ne stignemo se baviti pitanjem kako odrediti koju kreativnu tehniku upotrijebiti, s kojim ciljem i svrhom i u kojem kontekstu. Pokazalo se iz dosadašnjeg iskustva da je to česta zamka u primjeni ovih tehnika. Nije lako supervizoru imati hipotezu i prepustiti se supervizantovom posvještavanju. A nije lako niti imati cilj, a onda se prepustiti neizvjesnosti procesa. Zato ćemo na ovoj radionici na primjerima polaznika radionice vježbati koju kreativnu tehniku upotrijebiti, zbog čega, s kojim ciljem i svrhom, s kojom hipotezom i kako od nje odustati. (Molim polaznike radionice da dođu sa supervizijskim pitanjem.)

Mirjana Šimunović-Škunca, Zdravko Bokulić

Centar CODIM Zagreb
mifran0808@gmail.com

**ISKUSITI PSIHODRAMSKU SUPERVIZIJU - OSMIŠLJAVANJE
PROFESIONALNE BUDUĆNOSTI**

U radionici, sa sintagmom "psihodramska supervizija", moći će se iskusiti supervizija u praksi. Sudionice/sudionici moći će spontano, kreativno istražiti i doživjeti drugačiju mogućnost susreta supervizije i psihodrame. Konkretno akcije, sa sadržajem iz svakodnevnog života, kroz suradnju u dijalogu i eksperimentu aktiviraju sve snage/resurse osvještavajući potencijale sudionika i sinergijski djeluju na promjenu pogleda na donesenu situaciju. Model psihodramske supervizije bit će doživljen i "učen" temeljem osobnog iskustva aktera, odabranim tehnikama transformacije iskustva i stvaranja novih perspektiva i orijentacija, a sve polazeći od primjera samih sudionica/sudionika. Scene i atmosfere moćan su alat integrativne i psihodramske supervizije, s čime iskustvo, uz refleksiju iskustva, dobiva dodatnu dimenziju mogućeg razvoja i jačanja resursa i kompetencija, te otkrivanja potencijala. Supervizijski proces se odvija aktivnim participiranjem i akcijskim tehnikama, sa svjesnošću o jakoj socijalno–antropološkoj perspektivi i u grupno-terapijskom okruženju, temeljenim na opažanju i uvažavanju grupne dinamike i grupnog procesa. Multimodalnom i multiperspektivnom samorefleksijom nastojat će se pronalaziti rješenja na osobnoj i profesionalnoj razini socijalnih uloga na sceni profesionalnog života.

Ljerka Tuđa-Družinec¹, Vesna Orač², Sanda Lovrić Rupčić³¹ CZSS Zabok² CZSS Đurđevac³ Centar za odgo i obrazovanje Karlovac
ljtuda-druzinec@net.hr**METODSKA SUPERVIZIJA – ISKUSTVA I PERSPEKTIVE**

Tijekom 2017. godine, temeljem suradnje MDOMSP-a i HDSOR-a, održana je edukacija iz metodске supervizije za supervizore iz sustava socijalne skrbi kako bi mogli kvalitetnije raditi s voditeljima mjera obiteljsko pravne zaštite. Voditeljica edukacije bila je prof. dr. sci. Marina Ajduković. U tijeku edukacije počele su s radom supervizijske grupe za voditelje mjera stručne pomoći roditeljima, organizirane pri centrima za socijalnu skrb. Cilj rada supervizijskih grupa po modelu metodске supervizije bio je pružanje podrške voditeljima mjera stručne pomoći roditeljima, koji su zbog teškoća u provođenju izrečenih mjera to sve više tražili. U okviru edukacije supervizori imaju osiguranu metasuperviziju. Učesnice/i ove radionice govorit će o svojim iskustvima u metodskoj superviziji s voditeljima mjera stručne pomoći roditeljima te unaprijeđenju provođenja metodске supervizije kao kontinuirane podrške u stjecanju znanja i vještina voditelja mjere nadzora i stručne pomoći i podrške roditeljima. Vođena diskusija usmjeravat će se na supervizijski proces ovisno o kontekstu iz kojeg dolazi supervizor odnosno supervizanti, na potrebe supervizanata, prisutne poteškoće u supervizijskoj grupi, prijedloge za poboljšanje (vrijeme trajanja susreta, broj susreta, mogućnost otvorene grupe, optimalna veličina grupe i sl.). Razmatrat će se relacije metodске supervizije s drugim oblicima supervizije, kao i drugim bliskim oblicima rada. Promišljat će se o perspektivama primjene metodске supervizije, o mogućim drugim područjima njene primjene, poput rada s udomiteljima, skrbnicima, početnicima u socijalnom radu...

Kristina Urbanc¹, Sandra Matijević²

¹ Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

² Centar za djecu, mlade i obitelj Velika Gorica

kristina.urbanc@pravo.hr

SUPERVIZIJA NA PSIHODRAMSKI NAČIN: RAD NA SLUČAJU IZ DJEČJE PSIHODRAMSKE GRUPE

U Centru za djecu, mlade i obitelj u Velikoj Gorici svake godine od listopada do svibnja na tjednoj razini odvija se dječje psihodramska grupa, namijenjena djeci u dobi od 12 – 15 godina. Dječja psihodrama specifična je psihoterapijska metoda u kojoj glavnu aktivnost predstavlja grupno stvaranje priče u kojem svi sudionici u grupi postaju dio stvaralačkog, kreativnog procesa s mogućnošću da na simboličan način definiraju teškoće iz svakodnevnog života te da tijekom priče "isprobaju" nova rješenja i eksperimentiraju u različitim ulogama. Priče se uvijek odigravaju u „kao da" prostoru gdje ne postoji loše rješenje niti nekompetentni sudionici. Osnovna ideja ove metode jest da ako se sudionik u svijetu mašte uspijeva osnažiti iskazujući svoje intrapsihičke sadržaje, onda stječe sposobnost da mijenja i svoje ponašanje u realnom svijetu svoje svakodnevnicе. Supervizijski proces dječjih priča iz "kao da" svijeta odvija se također kroz priču, na način da sudionici supervizijske grupe ulaze u uloge koje su djeca odabrala za sebe tijekom jednog grupnog susreta. Osim informativno - edukativnog aspekta, radionica ima za cilj omogućiti sudionicima da dožive značaj simboličnog, kreativnog preobražaja koji djeca koriste kako bi se suočila s različitim izazovima iz svakodnevnog života. Radionica je namijenjena svim zainteresiranim stručnjacima i studentima koji su spremni aktivno se uključiti u supervizijski rad na slučaju kroz grupni prikaz priče.

OKRUGLI STOLOVI

Ljiljana Igrić¹, Mirela Skelac², Sabina Marunčić², Robert Cimperman²

¹ Centar inkluzivne potpore IDEM, Zagreb

² Agencija za odgoj i obrazovanje
igricljliljana@gmail.com

SUPERVIZIJA U RAZVOJU PODRŠKE INKLUZIVNOM OBRAZOVANJU

Inkluzivno obrazovanje prepoznaje se po spremnosti školske okoline za promjene i prilagodbe prema potrebama učenika, kako bi se svako dijete osjećalo prihvaćenim. „Inkluzivne škole trebaju biti prilagođene svoj djeci bez obzira na njihovo fizičko, intelektualno, socijalno, emocionalno, jezično ili neko drugo stanje. Uključuju djecu s teškoćama i nadarenu djecu, djecu jezičnih, etničkih i kulturnih manjina i drugih skupina u nepovoljnom položaju ili pripadnika marginaliziranih skupina ili područja.“(UNESCO,1994, čl.3). Da bi obrazovanje postalo inkluzivno potrebno je uz sve ključne čimbenike i vrijeme u kojem se odvija proces razvoja kako stavova društvene sredine, obrazovnih politika i tako i propisa koji će osigurati provođenje inkluzije. Posebno su neophodne promjene u poučavanju, u kompetencijama učitelja, ravnatelja škola i stručnih suradnika. Da bi se taj kompleksan proces ubrzao neophodna je podrška školama.

Tema Okruglog stola je doprinos supervizije u uvođenju nekih novih oblika potpore inkluziji, a koji su već zacrtani strateškim dokumentima i propisima, kao što su mobilni stručni timovi, centri potpore, pomoćnici u nastavi ili stručni komunikacijski posrednici (Strategija znanosti, obrazovanja i tehnologije, 2014; Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju djece s teškoćama u razvoju, 2015). Nove uloge školskih djelatnika i uvođenje novih, kao što su pomoćnici u nastavi, donose mnoge nedoumice, zahtijevaju jasno definiranu suradnju unutar same škole, kao i s vanjskim službama. Supervizija poticanjem razvoja osobnih i profesionalnih kompetencija za nove izazove, ključna je za stručne suradnike, pomoćnike u nastavi i same nastavnike, bilo da se odvija kao grupna prema ulogama u obrazovnom procesu, bilo kao timska supervizija.

Antun Ilijaš¹, Tatjana Katkić Stanić², Štefica Karačić³, Kristina Urbanc⁴, Tončica Božić⁵

¹ HKSRR, Zagreb

² MDOMSP, Zagreb

³ HUSR, Zagreb

⁴ Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

⁵ CZSS Krapina

ailijas@socskrb.hr

SUPERVIZIJA U SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI

Obzirom na rastući opseg poslova stručnjaka pomažućih profesija u okviru sustava socijalne skrbi dosadašnja iskustva pokazala su da postoji velika potreba za supervizijom kao organiziranim i sustavnim načinom pružanja podrške pri donošenju aktualnih profesionalnih odluka, pri suočavanju sa zahtjevnim profesionalnim situacijama, pri pojašnjavanju zadataka i uloga, pri učenju novih vještina i znanja u razdoblju promjena, pri traženju inovativnih, kreativnih rješenja te svakako pri preveniranju sve prisutnijih simptoma izgaranja na poslu i situacija u kojima je prisutno nasilje.

Pokazalo se, također i da je za stručnjake veoma važna predvidivost i raspoloživost ovakvog oblika podrške, kako bi učinkovitije razvijali ali i očuvali svoje profesionalne kapacitete te kako bi, u sigurnom, strukturiranom i kreativnom okruženju imali mogućnost usavršavati svoje kompetencije i osnaživati svoj profesionalni identitet. Uvođenje supervizije u sustav socijalne skrbi bilo je i još će dugo ostati važan izazov za Hrvatsku udruhu socijalnih radnika koja je svojim djelovanjem na različitim razinama i kroz različite oblike aktivnosti kontinuirano podupirala ovaj proces. Primarno usmjerena na unapređenje i razvoj profesije socijalnog rada, te poboljšanje kvalitete socijalnih usluga HUSR-a je od samog početka prepoznala superviziju kao priliku i mogućnost jačanja osobnih i profesionalnih kompetencija i osnaživanja socijalnih radnika i drugih stručnjaka za rad u ovom izrazito zahtjevnom području djelatnosti.

Svjesni brojnih ograničenja danas ipak možemo biti zadovoljni jer je supervizija ušla u našu stručnu praksu i u njoj opstala. Zato je sada važno procijeniti prioritete i definirati okvir sustavnog uvođenja supervizije u djelatnost socijalne skrbi s osvrtom na pitanja: Kakvu superviziju i supervizora trebamo? Kome ju trebamo usmjeriti i učiniti dostupnom? Koji su stvarni resursi i mogućnosti da to postignemo?

Svrha ovog okruglog stola je promišljanje o dosadašnjim iskustvima, oblicima, uvjetima i izazovima vezanim uz pokušaje sistemskog uvođenja supervizije u sustav socijalne skrbi iz perspektive MDOMSP, HKSR-a, HUSR-a, CZSS i Studijskog centra socijalnog rada te izrada smjernica za njihovo unaprjeđenje kako bi supervizija bila dostupna na predvidiv i standardiziran način svim onim stručnjacima sustava socijalne skrbi koji ovakav način profesionalne podrške i razvoja profesionalnih kompetencija smatraju učinkovitim.

Mirjana Kazija¹, Mirela Skelac¹, Jasenka Pregrad², Tijana Vidović³, Zdravko Bokulić⁴

¹Agencija za odgoj i obrazovanje

²Gestalt centar Homa

³Ministarstvo znanosti i obrazovanja

⁴Centar CODIM, Zagreb

mirjana.kazija@azoo.hr

ULOGA SUPERVIZIJE U OSIGURAVANJU KVALITETE RADA U SUSTAVU OBRAZOVANJA

Integrativna supervizija kao poseban oblik stručnog usavršavanja odgojno-obrazovnih djelatnika koje nudi Agencija za odgoj i obrazovanje nastavlja se i 2018. godini. Vode ju viši savjetnici i licencirani supervizori. Supervizija je iznimno značajan i učinkovit oblik stručnog usavršavanja koji pomaže djelatnicima u odgoju i obrazovanju da jačaju svoje kapacitete, bolje razumiju kontekst i procese, daje im osjećaj povezanosti, kompetentnosti, otvara prostor kreativnosti i slobode. Radom u supervizijskim grupama, sudionici rade na sebi, razmjenjuju iskustva s drugima, pružaju si međusobnu podršku te se približavaju poželjnom idealu zajednice koja uči. Metode koje supervizor koristi u radu sa supervizantima temeljene su na neposrednim potrebama sudionika te se odabir metoda tome prilagođava. Supervizor ne nudi gotova rješenja i „vječne istine“ nego vodi procese propitivanja, refleksije, artikuliranja problema i poteškoća koje supervizanti donose. Supervizor potiče, prati, usmjerava, oslobađa skrivene potencijale, osnažuje i pomaže da se lakše nose s teškoćama i svakodnevnim izazovima u radu. Potrebe odgojno-obrazovnih djelatnika u uvjetima neprestanih promjena, pa i u svjetlu reformskih događanja u sustavu odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj, nadilaze klasične oblike i obrasce stručnog usavršavanja. Na promjene treba odgovarati promjenom za koju nam trebaju fleksibilnost i kreativnost u nalaženju najboljih rješenja za izazove koji postoje i koji nam predstoje. Supervizija kao inovativni oblik stručnog usavršavanja leži u usmjerenosti na jačanju potencijala i kapaciteta onoga što je u sustavu najvažnije - ljudi koji u njemu rade. Na okruglom stolu govorit će se o ulozi supervizije u jačanju kvalitete rada školskih stručnih timova te o komunikaciji i izgradnji odnosa.

Kristina Urbanc¹, Petra Videmšek², Tatjana Vlašić³, Sunčica Dimitrijoska⁴

¹ Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

² Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani, Slovenija

³ CZSS Zagreb

⁴ Institut za socijalni rad i socijalnu politiku, Filozofski fakultet, Skopje, Makedonija
kristina.urbanc@pravo.hr

DOPRINOS SUPERVIZIJE U RAZVOJU PROFESIONALNIH KOMPETENCIJA STUDENATA SOCIJALNOG RADA

U uvodnim izlaganjima bit će iznijeta iskustva nastavnika i supervizora regionalnih studija socijalnog rada s organiziranjem i provođenjem supervizije studenata tijekom obavljanja terenske prakse. Uvodničari će dati kratak pregled o tome kako je, u sklopu obrazovnih programa budućih socijalnih radnika definirana i zastupljena supervizija, tko provodi superviziju studenata, u kojem obliku i opsegu te s kojim se aktualnim izazovima susreću pojedini fakulteti socijalnog rada. Nakon uvodnih izlaganja svi će sudionici okruglog stola imati priliku dati aktivni doprinos raspravljajući o prednostima i nedostacima, odnosno, održivosti pojedinih modela provođenja supervizije te što se do sada pokazalo učinkovitim i koja su očekivanja svih uključenih dionika od supervizije u procesu obrazovanja. Naročita pažnja bit će posvećena kompetencijama supervizora za provođenje ovog vida supervizije ali i važnosti pripreme studenata za rad i učenje u supervizijskoj grupi kako bi na najučinkovitiji mogući način mogli dobiti ono što im je potrebno za daljnji profesionalni razvoj. Cilj ovog okruglog stola je ujednačiti standarde provođenja supervizije za buduće socijalne radnike u preddiplomskoj i diplomskoj nastavi socijalnog rada te potaknuti suradnju regionalnih studija socijalnog rada kroz neke buduće razmjene iskustava, istraživanja i učenja o superviziji studenata.

**20. GODINA HRVATSKOG DRUŠTVA ZA
SUPERVIZIJU I ORGANIZACIJSKI RAZVOJ**

Zdravlo Bokulić

Centar CODIM, Zagreb
profutura21@net.hr

HDSOR - PERSPEKTIVE PRIJELAZA MILENIJA

U izlaganju je obuhvaćeno razdoblje od 1998. do 2004. godine, od osnutka Hrvatskog društva za superviziju i organizacijski razvoj do godine ulaska u punopravno članstvo ANSE. Širi kontekst razvoja supervizije kao profesije u Europi, profesionalizacije zanimanja, uz kontekst društvenih prilika u Hrvatskoj 90 – ih godina, obilježenih političkim promjenama, tranzicijom i ratom, te posljedicama masovne psiho-traume koja se dogodila od 1991. i na dalje u ratnom i poratnom razdoblju, dovelo je do specifičnih potreba za psihološkom i psiho – socijalnom pomoći stanovništvu i potreba da osobe uključene u pomaganje imaju adekvatnu profesionalnu pomoć, gdje je supervizija prestala biti "anonimna riječ", koja je izašla iz "akademskog područja" na "teren", preko udruga i institucija, te iskusnih stručnjaka i onih mnogih tek u stjecanju iskustava pomagača drugima, u socijalno – političkim okolnostima toga doba. Uz pomoć traumatiziranima i potrebitima profesionalcima i građanima raznih društvenih segmenata i kategorija, čitav niz novonastalih udruga iz Hrvatske i onih iz drugih zemalja koje su se uključile u pružanje raznih vrsta pomoći, bile su u potrebi i potrazi za supervizijom. U razdoblju od 1998. do 2004. tri su se grupacije stručnjaka educirale u superviziji. U organizaciji i suradnji EAG -FPI instituta iz Dusseldorfa i Frei Universitat Amsterdam, curriculum edukacije prema standardima ANSE iz integrativne supervizije u Mariboru od 1997. do 1989. polazilo je i završilo četvero stručnjaka supervizora iz Hrvatske.

Od kraja 2002. do proljeća 2004. godine Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Društvo za psihološku pomoć uz financijsku i stručnu podršku Side - Švedske agencije za međunarodni razvoj, su provodio je projekt "Uvođenje supervizije u sustav socijalne skrbi Republike Hrvatske". Kao dio tog projekta educirano je 10 supervizora za trenere, a 34 stručnjaka za supervizora u psihosocijalnom radu prema standardima ANSE. Ovo je sve ojačalo profesionalne kompetencije supervizorica/supervizora u području psiho-socijalnog rada prije svega u institucionalnim uvjetima, zatim u području psihoterapije i projektima civilnog društva.

Od samih početaka djelovanja HDSOR -a radilo se na tome kako da supervizija uđe u sustav odgoja i obrazovanja, te su dogovori započeti 2004. sa Zavodom za školstvo Republike Hrvatske rezultirali 2007. edukacijom u integrativnoj superviziji

---

za stručnjake iz tog sustava. Osnivanje Hrvatskog društva za superviziju i organizacijski razvoj 1998., imalo je zadaću, između ostaloga, povezati se i utkati u ANSE i europske tokove, biti i u pionirskom zadatku " prepoznavanja supervizije kao profesije", i tako osigurati ANSE standarde i kvalitetu edukacije i supervizije. Uz prezentaciju konteksta i kontinuuma razvoja supervizije u Hrvatskoj u razdoblju do kraja 2004. godine bit će razmotreno kako su ovdje prikazini uvjeti usmjerili osnivače na specifičan način izgrađivanja solidne baze za daljnji razvoj supervizije u Hrvatskoj.

Zvonko Kovačić

Predsjednik HDSOR-a

zvonko.kovacic@bj.t-com.hr

**HRVATSKO DRUŠTVO ZA SUPERVIZIJU I ORGANIZACIJSKI RAZVOJ
(HDSOR) DANAS**

Hrvatsko društvo za superviziju i organizacijski razvoj (HDSOR) je strukovna udruga koja je osnovana 1998. s ciljem i svrhom zastupanja i koordinacije supervizijskih edukacija i supervizijskih djelatnosti u području psihosocijalnog rada u Hrvatskoj. HDSOR je od 2001. pridruženi, a od 2004. godine punopravni član ANSE - Association of National Organization for Supervision in Europe (Europsko udruženje nacionalnih organizacija za superviziju). Svi licencirani supervizori, članovi HDSOR-a, prošli su izobrazbu za supervizore u skladu sa svjetski priznatim kriterijima ANSE. Pružaju superviziju različitim stručnjacima u sustavima socijalne skrbi, odgoja i obrazovanja, pravosuđa, zdravstva, civilnog sektora, itd. HDSOR danas sve više nudi i provodi vlastite projekte. Npr. u suradnji s MDOMSP pri kraju je provođenje vrlo uspješne edukacije iz metodske supervizije. U planu su novi projekti, a prvi među njima je projekt „Supervizija kao sustavna podrška implementaciji i razvoju specijaliziranog udomiteljstva“. HDSOR, u suradnji s drugim partnerima, sudjeluje u izdavačkoj djelatnosti za potrebe razvoja supervizije. Tome svjedoči upravo izdana knjiga „Supervizija i coaching u Europi“. Društvo je pred usvajanjem važne strategije za rad i razvoj u razdoblju 2018. - 2022. HDSOR sudjeluje na svim generalnim skupštinama i važnijim projektima ANSE. Projekt Summer University je bio jedan od najznačajnijih. U njemu je HDSOR, u suradnji s ANSE i Sveučilištem u Zadru, organizirao međunarodnu ljetnu školu supervizije pod nazivom „Supervizija - svjetionik razvoja u vrijeme krize“, u Zadru od 17. do 21. kolovoza 2015. godine. Ovaj skup je svim sudionicima omogućio razvoj iskustvenog učenja, razmjenu znanja i vještina te priliku za osobni i profesionalni razvoj u međunarodnom okruženju.

Maja Laklija¹, Gordana Daniel²

¹ Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

² SOS Dječje selo Hrvatska, Zagreb

maja.laklija@pravo.hr

STRATEGIJA HDSOR-a: OGLEDALO POTREBA I OČEKIVANJA ČLANOVA

Hrvatsko društvo za superviziju i organizacijski razvoj (HDSOR) nevladina je, ne-stranačka i neprofitna udruga koja djeluje na području Republike Hrvatske. U cilju izrade Strategije HDSOR-a za razdoblje od 2018.-2022. provedene su aktivnosti kojima se željelo članove motivirati na promišljanje i definiranje budućih strateških smjernica, prioriternih sadržaja i aktivnosti rada. Tako je krajem 2017. realizirana radionica tijekom koje su sudionici otvorili dijalog o budućnosti HDSOR-a, napravili SWOT analizu i definirali neka strateški prioriteta područja rada. Uz to, kako bi se što više članova aktivno uključilo u kreiranje Strategije osmišljen je kratak upitnik. Dio članova je upitnik popunilo na radionici, dok je ostalim članovima na njihove mail adrese, poslan link s molbom da ispune web upitnik tijekom prosinca i siječnja. Upitnik je ispunilo 56 članova, a rezultati pokazuju da članovi izražavaju potrebu, te ujedno i očekivanje od HDSOR-a vezano za kategorije: meta superviziju, interviziju, edukaciju, razmjenu iskustava između članstva, unapređenje i zagovaranje supervizije, unapređenje područja djelovanja HDSOR-a i komunikacije članstva i HDSOR-a, ulogu članstva u radu HDSOR-a te druga očekivanja. Većina sudionika je izrazila spremnost na aktivno angažiranje u radu HDSOR-a. Sudionici su naveli područja u kojima vide mogućnost vlastitog angažiranja, ali i okolnosti koje su im važne za aktivno angažiranje kao i one koje ih u tome ograničavaju ili onemogućavaju. Dobiveni rezultati ukazuju na potrebe članstva HDSOR-a jasno dajući smjernice za daljnji rad i razvoj HDSOR-a, te ukazuju na tzv. socijalni kapital HDSOR-a u spremnosti članstva za aktivnim angažmanom u njegovom radu.

Sijtze de Roos

ANSE President, Nizozemska
sijtzederoos@gmail.com

BOUNDARY CROSSING: A PRECONDITION FOR SUPERVISORY QUALITY

Currently too many Europeans are fearfully withdrawing behind their national borders. Yet, at the same time, these borders are porous, if not fully imaginative. Globalisation and European cooperation will not be stopped. We therefore need professionals, including supervisors, who are not afraid to cross boundaries, broaden their view, check their own professional theories and practices against others, and study together.

That is exactly why ANSE (Association of National Organisations for Supervision in Europe) policy consistently aims at the positioning of supervision and coaching as a profession to be recognised on the European level. This includes supranational quality development. For this we need cross-border exchange of information between national organisations such as HDSOR, training institutes, researchers – research is of the essence – and practitioners.

To bridge the linguistic and cultural gaps between national professional cultures, tools have been forged: the ANSE ECVision Glossary and Competence Framework, which guarantees comparability of definitions and legal frameworks, as well as professional competences and qualifications in terms of learning outcomes. The dissemination of this framework is in full bloom.

Supervisors should be able to move, learn and work together in the European space freely and unimpeded. To make this possible, ANSE has worked towards the mutual recognition of each others' registered members and training courses, and free cross-border access to study and job opportunities. The recent publication of the ANSE Research Book ('Inspire and be inspired') may serve as an example of what is possible. And so, quality development and boundary crossing may move forward hand in hand.

In this way, the ANSE community can raise quality, make considerable progress and even support peaceful cooperation between the many peoples of Europe.

PRELAZAK GRANICE: PREDUVJET ZA KVALITETU SUPERVIZIJE

U ovom se trenutku prevelik broj Europljana sa strahom povlači iza svojih nacionalnih granica. Ipak, ove su granice istovremeno i porozne, ako već nisu u potpunosti izmišljene. Globalizacija i europska suradnja neće prestati. Stoga trebamo stručnjake, uključujući supervizore, koji se ne boje prelaziti granice, širiti svoje poglede, provjeravati svoje profesionalne teorije i prakse u odnosu na druge, te zajedno učiti.

Upravo zbog toga politika ANSE (Association of National Organisations for Supervision in Europe) ustraje na pozicioniranju supervizije i *coachinga* kao profesija prepoznatih na europskoj razini. To uključuje nadnacionalni razvoj kvalitete. U tu svrhu trebamo prekograničnu razmjenu informacija između nacionalnih organizacija kao što je HDSOR, obrazovnih ustanova, istraživača – istraživanja su ključna – i praktičara.

Kako bi se nadvladao jezični i kulturni jaz između nacionalnih profesionalnih kultura, izrađeni su alati: ANSE-ov ECVision Pojmovnik i kompetencijski okvir, što jamči usporedivost definicija i zakonskih okvira, kao i profesionalnih kompetencija i kvalifikacija u pogledu ishoda učenja. Širenje ovog kompetencijskog okvira je u punom zamahu.

Supervizori bi trebali moći u europskom prostoru slobodno se i bez prepreka kretati, učiti i surađivati. Kako bi se to ostvarilo, ANSE radi na uzajamnom prepoznavanju registriranih članova i programa izobrazbe te na slobodnom prekograničnom pristupu prilikama za učenje i rad. Nedavno izdavanje ANSE-ove Knjige istraživanja ("Nadahnite i budite nadahnuti") može poslužiti kao primjer onoga što je moguće. Tako razvoj kvalitete i prelaženje granica mogu napredovati ruku pod ruku. Na taj način ANSE zajednica može podizati kvalitetu, znatno napredovati, pa čak i promicati mirnu suradnju među brojnim narodima Europe.

